XEER SHARCI L. 5 ee 5 Nofeembar 1966
Sharciyada ku saabsan canshuuraha tooska ah

Qaybta 1aad
Canshuurta Dakhliga

CINWAANKA 1AAD
Xeerarka Guud

Cutubka 1aad
Shuruudaha cashuuraha

Qod. 1
Degaanka cashuurta

Canshuurta dakhigu waxaa lagu isticmaalaa gudaha Jamhuuriyadda haddii shuruudaha canshuurta laga helo dhulka Jamduuriyadda.

Qod. 2
Shuruudaha Canshuurta

1. Shuruudaha canshuurta iyo waxsoosaarka ama dareenka dakhliga saafiga ah, lacag caddaan ah ama dabeeco ah, joogto ama lamafilaan ah oo ka imaaneyso raasumaal ama shaqo ama tabaruc iyo shaqo oo wadajira ama manbac kasta oo kale.

Qod. 3
Bilowga iyo dhammaadka xiriirka canshuurta

Canshuurtu waxay waajib noqoneysaa laga soo bilaabo marka canshuurta la hubiyo ilaa muddada ay ka joogsato shuruudaheed.

Qod. 4
Mamnuucidda cashuuraha laba-laabma

Isla hal canshuur lama isticmaali karo dhowr jeer iyadoo ku xiran isla shardiga, looma isticmaali karo xitaa dad kala duwan.

Qod. 5
Sannad cashuureedka iyo sanadka cabbiridda

1. Sannad cashuureedku, ujeeddooyinka cashuuraha dakhliga, wuxuu bilaabmayaa 1-da Janaayo, wuxuuna dhammaadaa Disembar 31- deeda sannad kasta.
2. Sanad canshuureed kasta, cashuurta ayaa lagu dabaqayaa qaddarka dakhliga saafiga ah oo uu soo saaray ama uu helay canshuur bixiyuhu inta lagu gudajiray hal sano oo cabbirka ah kahor sanadka cashuuraha.
3. Sanadka cabbirka waa sanad taariikheedka ee dakhliga la soo saaray ama la helay.

4. Shirkadaha iyo hay'adaha cashuurta laga qaadi karo iyadoo loo eegayo miisaaniyadda, oo hawlahooda bulshadeed aan waafaqsanayn sanad taariikheedka, sanadka canshuurtu waa sanadka uu dhacayo xiritaanka miisaaniyadda si waafaqsan sharciga ama qodobbada sharci dejinta ah.

5. Qaddarka dakhliga saafiga ah ee lagu sheegay faqradaha hore, waxay ka kooban tahay dakhliga inta cashuur laga qaadi karo cashuurta bixiyaha.

Cutubka 2aad

Dadka la cashuuri karo

Qod. 6
Dadka

1. Dadka la cashuurikaro waa dadka jira ama sharci ah, mid dowladeed ama mid gaar ahaaneedba.
2. Muwaadiniinta shisheeye, hay'adaha iyo shirkadaha dibedda lagu aasaasay, waxay ku qasban yihiin canshuur ku xaddidan dakhliga laga soo saaray ama laga helay dhulka Jamhuuriyadda.

Qod. 7
Canshuuraha labada isqaba

1. Labada isqaba waxaa laga rabaa in mid walbo uu si gooni ah u bixiyo cashuurta ayada oo ku saleysan dakhliga soo galo mid kasto.
2. Haddii ay dhacdo in ay leeyihiin shatiyo kala duwan, shaqada howlahooda la xiriirana ay ku fulinaayaan hal goob oo kelya, dakhliyada labada qof ee isqaba way is urursadaan, cashuurahana waxaa lagu fuliyaa magaca sayga haya ganacsiga weyn.

Qod. 8
Metelaadda dadka karti la'aanta ah iyo dadka ay ku waajibtay canshuurta ee aan degganeyn dhulka

1. Cunugga aan qaan gaarin iyo kuwa kartida daran waxaa saaran canshuur ayada oo loo maraayo wakiilladooda sharciga ah.
2. Dadka aan deggenayn Jamhuuriyadda waxay ku qasban yihiin canshuur iyadoo loo maraayo maamuladooda garsoor, ilaaliyaha, qof loo dhiibay in uu xanaaneeyo qof liito iyo wakiilkiisa, macallin, wakiil ganacsi, wakiil, laan ama agaasime, marka loo eego dakhliga si toos ah ama si aan toos ahayn uga imaanayo iyada oo loo marayo ama ay ugu wacan tahay waajibaadka, wakiilka, wakaaladda, laanta ama maamulka.

Qod. 9
Waajibaadka cashuurta ee dadka cashuurta laga rabo ama wakiilladooda sharciga ah ee ka maqan dalka ama dalka aan deganeyn

1. Dadka iyo wakiillada sharciga ah ee ka maqan dalka ama aan degganeyn Jamhuuriyadda, waxaa looga baahan yahay, si ay ugu hoggaansamaan waajibaadkooda canshuurta ee ku xusan go'aankan, in ay u soo magacawdaan wakiil, si qoraal ahna ugu wargeliyaan xafiiska awoodda u leh, kaas oo xaq u leh inuu codsado bixinta cashuurta ku waajibtay awgeed nooc dammaanad ah oo ku habboon.

2. Xafiisku, haddii cashuur bixiyaha ama wakiilkiisa sharciga ah ee matalayo uusan sameynin magacaabista ama ayna siin wవిararka loo baahan yahay, wuxuu fulinayaa ogeysiinta natiijada qiimeynta, hagaajinta kordhinta iyo ogeysiis kasta, asaga oo ku dhajinaya soddonka maalmood ee isku xiga looxa ogeysiisyada ee xafiisyada dawladda hoose ama degmada ama mid ka mid ah meelaha lagu tilmaamay faqradda koowaad ee qod. 29.

3. Xafiiska dawladda hoose ama degmadu wuxuu ku cadeyneynayaa warbixinta ku saabsan ogeysiinta la dhejiyay.

Qod. 10
Mas'uuliyadda wakiillada sharciga ah

Wakiillada sharciga ah ee carruurta yar yar, naafada, iyo hay'adaha wadajiro ah ayaa mas'uul ka ah, sida ay dhigayaan qodobbada sharcigan, wixii ku saabsan qiimeynta iyo canshuuraha dakhliga ee ay gaareen dadka matalaya. Iyaga ayaa waliba mas'uul ka ah, marka loo eego xadka hantida wakiillada, bixinta cashuurta waajibtay.

Qod. 11
Masuuliyada dhaxaltooyada

1. Haddii uu dhinto cashuur bixiyaha, dhaxlayaasha, fuliyaha dardaaranka hore, ilaaliyaha dhaxalka jiifa ama yaalla ama dhaxalka la aqbalay iyada oo laga faa'iideysanayo hantikoobka, waxaa looga baahan yahay inay soo bandhigaan caddeynta sanadka canshuuraha ka dib dhimashadiisa, iyo inay sameeyaan waxa ku qoran amarkan.

2. Fuliyaha dardaaranka, ilaaliyaha dhaxalka jiifa ama yaalla ama dhaxalka la aqbalay iyada oo la adeegsanayo hantikoobka, ayaga ayaa sidoo kale mas'uul ah, ayada oo loo eegaayo xadka guud ee dhaxalka, canshuurta waajibtay sanadihii ka hor geerida, baaritaanada kadib xafiiska ama sixitaanka cadeynta.

Cutubka 3aad
Hadafka Canshuurta

Qod. 12
Hadafka canshuurta

1. Marka lag reebo sida ku cad dekreetadan, mawduuca canshuurta waa dakhliga soo socdo ee la soo saaray ama laga helay dhulka ee Jamhuuriyadda: . . .
   a) faa'iidooyinka howlaha warshadaha, ganacsiga, xirfadaha iyo farsamada, iyadoo aan loo eegaynin muddada hawsha lafteeda;
   b) faa'iidada ama sicir-dhimista, gunnada ama sanadlaha, khidmadaha iyo faafreebyada;
   c) lacag bixinno mar-mar ah iyo kuwo aan caadi ahayn iyo daqli kasta oo kale ee nooc kasta ah oo ka timaadda ilo kale;
   d) Dakhliga beeraha;
   e) dakhli dhab ah ama la malaynayo inay ka soo galaan dhismayaasha iyo dhisme kasta ee sugan, xitaa haddii milkiiluhu uu isticmaalo dantiisana u isticmaalo ama cid kasta oo seddexaad oo isaga u isticmaalo ujeeddo degaan ama istareex ee aan ahayn faa'iido doon;
   f) hawlgabka iyo dakhliga ka soo gala shaqo hoosaad oo nooc kasta ah, si kasta halagu magacaabee, lagu helay awood kasta ee la xiriirto heshiis shaqo.

2. Dakhliga dhabta ah ama la maleeynayo ee la xiriiro nooca dhismo dhaqameed iyo mid maxalli ah, iyo waliba dakhliyada beeraha ee ka soo baxa tacabka dhul beereed leh nidaam dhaqameed iyo kuwa maxalliga ahba, waxaa waajib ku ah canshuuraha dawladda hoose.

Qod. 13
Qandaraasyada, saadka iyo shaqooyinka

Dakhliga laga helo qandaraasyada, saadka, maamullada, shaqooyinka garsoorka, kafaalaqaadaha iyo wixii la mid ah oo ka dheeraanayo sanadka ama xisaabaha, waxaa lagu go'aamiyaa iyada oo ku saleysan saamiga dakhliga iyo kharashaadka oo u dhigma si ku saleysan waxqabadka la qabtey sanad kasta oo cabbir ah, iyadoo la tixgalinayo halista ka dhalanaysa dhammaystirka hawlgalka.

Qod. 14
Dhismooyinka warshadaha

1. Dakhliga dhismayaasha iyo dhismooyinka kale ee ka samaysan warshado, waxaa laga rabaa cashuur ayada oo ay la socoto dakhliga ka soo galay warshadaha lagu sameeyo warshadda, iyada oo ku xiran shuruudda ah in warshadaha uu si toos ah uu u maamulo milkiilaha dhismahu.
2. Marka warshadda uusan si toos ah u maamuleynin milkiilaha, kiradu waxay ku xirnaan doontaa cashuurta dakhliga ee dhismayaasha oo leh qiime macquul ah oo isla cashuurta ah.

Cutubka 4aad
Ka dhaafitaanka

Qod. 15
Ka dhaafitaanka shakhsiga ah

Waa laga dhaafay cashuurta:

a) Gunnada sanadlaha ah ee Madaxweynaha Jamhuuriyadda;
b) Dawladda iyo Maamulka Dawladaha Hoose;
c) Hay'adaha iyo ururrada caalamiga ah, iyada oo la raacayo guud ahaan xeerarka sharciga caalamiga ah ee guud ahaan la aqbalay iyo heshiisyada caalamiga ah ee qabanaya Jamhuuriyadda,
d) wakiillada diblomaasiyadeed ee dawladaha shisheeye, mushaaraadka iyo wixii lacag ah oo kale ee ay heleen ee la xiriira hawlahooda;
e) wakiillada qunsuliyadaha dowladaha shisheeye, mushaaraadka iyo wixii lacag ah oo kale ee ay heleen ee la xiriira hawlahooda;
f) Saraakiisha iyo shaqaalaha Qaramada Midoobay iyo Hay'adaha la xiriiro ee khaaska ah iyo Hey'ado iyo Ururrada caalami ah, sida waafaqsan heshiisyada caalamiga ah ee la xiriiro mushaharka iyo wixii kale ee gunno ah ee la helay ee la xiriiro howlahooda;
g) ciidammada iyo kuwa ciidan ahaan u tababaran ee qabta hawlo adeeg oo ka hooseeyo darajada sarkaal, xirfadahooda ciidan;
h) wakaaladaha, hey'adaha iyo ururrada samafalka iyo kaalmada ee sharci ahaanta loo sameeyay; hey'adaha waxbarashada; hey'adaha, akademiyeyaasha iyo bulshada oo hadafkoodu gaar ahaan yahay dhaqanka; hey'adaha diinta, marka laga reebo faa'iidooyinka ka dhalan kara ka ganacsiga;

i) hey'adaha, shirkadaha iyo kambaniyada haysta tanaasul ama siismo macdanta iyo shidaalka kuwaas oo ka ambaqaaday heshiis tanaasulaad, oo si adag loo ansixiyay qaabkii loo bixiyay si waafaqsan sharciga waxay siisaa cashuurta tooska ah loo dhan yahay ama badal cashuurta dakhliga.

Qod. 16
Ka-dhaafitaanka joogtada ah

Waa laga dhaafay cashuurta:

a) dhismayaasha cibaadada iyo ku tiirsanaantooda;
b) qabuuraha iyo ku tiirsanaantooda;
c) Dhismooyinka ay Dawladu leedahay;
d) Dhismooyin loogu talagalay iskuullada, oo ay ku jiraan kuwa gaarka loo leeyahay, oo aan loo abaabulin faa'iido doon darteed, oo oggolaatay Wasaaradda Waxbarashada;
e) Dhismooyin ay leedahay Qaramada Midoobay iyo kuwa la xiriira hay'adaha gaarka ah, ama hayadaha ama ururada International,
f) Dhismeyaasha miyiga ee ay iska leeyihiin milkiilayaasha ama dad la siiyay dhul loogu talagalay hoy kuwa ka shaqeeyo shaqada wax soo saarka dhulka, kaas oo qiimahiisu dhaafeynin sh. 10,000, gelitaanka xerada xoolaha lagu koriyay ee dhulka; ilaalinta iyo maaraynta koowaad ee wax soo saarka beeraha, iyo ilaalinta iyo xafidaadda makiinnadaha, qalabka iyo waxkastoo kale ee loo adeegsado beerashada dhulka;
g) Faa'iidooyinka sanadlaha ee aan la qaybin ee warshado farsamo ahaan loo habeeyay kuwa cashuuro laga qaadi karo markii loo eego miisaaniyadda, ku xadidan heerka 40% iyaga oo shuruud ku xiran in ay iyagu si cad u yihiin wax lagu muujiyey qoraal gaar ah oo ku qoran dhinaca deymaha ee xaashida hadhaagga, aanna dhaafsiisneen xadka 25% ee daqliga oo idil lagu canshuuri karo. Bixinta wixii faa'iido ah ee aan faafin ee loo qoondeeyo sanduuqa gaarka ah waxaa ku waajib ah canshuur;
h) wadaagaan saami qaybsiga, dhinacyada xiiseynaya damaanadaha iyo dhigashada boostada.

Qod. 17
Ka-dhaafitaanka canshuurta ee ku meel gaarka ah ee shirkadaha warshadaha iyo beeraha

1. Wasiirka maaliyaddu, wuxuu si aan caadi ahayn uga dhaafi karaa canshuurta, gabi ahaan ama qeyb ahaan, warshadaha cusub iyo warshadaha beeraha ee muddo aan ka badnayn toban sano, kadib marka uu tixgeliyo soo jeedinta Wasiirka Warshadaha iyo Ganacsiga ee howlaha warshadaha iyo Wasiirka Beeraha iyo hawlaha Xannaanada Xoolaha.
2. Ka dhaafitaanka waxaa la bixiyaa oo keliya xaaladaha ay ganacsatadu muujiyaan in ay u dulqaadanayaan khatarro aan caadi ahayn, ama soo-saara alaabo cusub ee loo isticmaalo qaabka wax soosaar ee aan horay loo isticmaalin.
3. Ka dhaafitaanka sidoo kale waxaa waafaqa haddii ay dhacdo in ganacsatadu muujiyaan inay wajahayaan khatarro aan caadi aheyn ee howlaha warshadaha iyo beeraha, in kasta oo aysan keeneynn beddelaad alaabta ah, waxay kordhinayaan qiimaha dhaqaale.
4. Ka dhaafitaanka waxaa sidoo kale la siiyaa marka la ballaarinayo ama dib u cusbooneysiin xoog leh lagu sameynayo shirkadaha jira, waxaase shardi ah shirkadahaas ay waafaqsanaadaan shuruudaha lagu muujiyey faqradaha hore ee 2 iyo 3.

5. Ka dhaafitaanka cashuurta dakhliga waa loo oggolaan karaa ganacsatada, kuwaas oo isku dayaya inay soo saarayaan isla alaabada ama isticmaala isla farsamooyinka wax soo saarka ee ganacsade kale, kaas oo hore loo siiyay fududeyntan oo kale. Ka dhaafitaanka ee xaaladahan waxaa la bixin doonaa marka loo eego shuruudaha aan ka fiicneyn kuwaas waxaa la siiyaa ganacsadaha kale, wuxuuna dhacayaa isla taariikhda laga cafiyey canshuurta kan dambe.

6. Ka dhaafitaanku wuxuu ku xaddidan yahay dakhli aan ka badnayn 10% raasamaalka la maalgaliyay, waxaana la siiyaa oo keliya muddada, taas oo sida, Wasiirka Maaliyaddu, fikrad ahaan ay la tahay lagama maarmaan in la xoojiyo maalgelinta raasamaalka.

7. Warshadaha cusub ee farsamo ahaan la soo agaasimey kuwaas oo, sida waafaqsan qod. 17 ee Sharciga 16 Noofambar 1957, n. 15, mar hore laga dhaafay canshuurta dakhliga, ayaa sii wadi doona inay shinsadaan dhaafitaanka ugu badnaan ilaa 10% raasamaalka lagu maal galiyay muddo aan ka badnayn 10 sano, laga bilaabo taariikhda ay noqdeen kuwo la isticmaali karo.

8. Ujeeddooyinka turjumidda qod. 17 ee sharciga 16 Nofembar 1957 No. 15 iyo wareegtadan, warshado cusub oo farsamo ahaan abaabulan, waa in loo fahmo warshadaha aan leheyn dabeecadaha farshaxan oo ka kooban isku dhafnaan dabiici ah ee alaab, mashiinno iyo qalab oo hadda iyo si joogto ahba loogu qorsheeyay in lagu hawlgeliyo hawlo warshadeed, oo loo abaabulay si waafaqsan shuruudo farsamo ahaan adag, oo leh ujeedo soosaarid ama beddelid alaabada ceyriinka ah ama nafaqada leh; ama hannaan kasta oo warshadeed ah taas oo, iyada oo aan keeneynin beddelaad alaab, ay ku darto lafteedu, iyada oo lagu ilaalinayo ama lagu xallinayo, qiime dhaqaale oo weyn.

Cutubka 4aad
Ka jarid

Qod. 18
Kharajka iyo khasaaraha

1. Si loo helo dakhli saafi ah, waxaa la oggol yahay in la kala jaro kharajka iyo khasaaraha, la xriiro wax soo saar rasmiga ah ee dakhli.

2. Waxaa kaloo la oggol yahay in laga jaro kharash dulsaar ah oo uu ku waajibay dad ku nool ama deggan ama ku leh hay'ad joogto ah dhulka qaranka.

Qod. 19
Khasaare

Waa laga goyn karaa wixii khasaaray oo ka yimid hanti guud ahaan ama qayb ahaan baaba’day ee leh shirkad ama laga dhigigay sicirka hantida mid hoose oo aan caadi ahayn.

Qod. 20
Khasaaraha Hawlgallada

1. Shirkadaha iyo hay'adaha lagu cashuuro, sida ku cad miisaaniyadda maaliyadeed, waxay awood u leeyihiin inay yareeyaan qaddarka khasaaraha hawlaha ee sanad, iyadoo la dhimayo dakhliga hawlaha sanadaha soo socda wax aan ka badnayn saddex sano.

2. Sidoo kale waxaa isla awooddaas la siiyay canshuur bixiyeyaasha aan la cashuuri Karin, sida

ku xusan miisaaniyadda, waxaase shardi ah hubinta la hubiyay seddexdii sanoo ka horeysay markii la ogaaday khasaaraha, in la fuliyay si ku saleysan diiwaannada xisaabaadka joogtada ah loo hayo, iyada oo la raacayo qodobbada lagu dhaqmayo iyo in isla nidaamka qiimaynta loo sameeyo xataa sanadaha loo oggalaanayo dhimista. Khasaaraha ayaa lagu go'aamiyaa qawaaniinta laxiriira qiimeynta dakhliga.

Qod. 21
Qiimo dhaca

1. Waa la oggol yahay in laga gooyo ujuurada sanadlaha ah qiimo dhimis ee isticmaalka iyo xumaanta hantida guurtada ah iyo hantida maguurtada ah, qalabyada iyo mashiinada, xuquuqda summadaha ganacsiga iyo xuquuqda tanasulaadka, sumadaha warshadaha iyo hantida kale ee la qiimeyn karo.
2. Isku xirka qiimo dhaca waxaa lagu xaddidaa, cabir isku mid ah, marka loo eego xirirrrka muddada hantida.

Qod. 22
Lacagta gunnada shaqo ka saarista

1. Qoondeynta miisaaniyad sanadeed kasta oo tabaruc ah oo horay loo faray in lagu bixiyo gunnada shaqo ka saarista ama fariisinta, iyadoo la raacayo qodobbada qawaaniinta heshiiska shaqada ee gaarka ah ama heshiisyo wadareedyada ee shaqada, waa la oggol yahay sannad walba iyadoo laga jarayo dakhliga guud, ama markasta oo lagu soo shubo xisaab ama koonto khaas ah dhinaca deymaha dulsaarka miisaaniyadda,
waxayna ku saleysan tahay warbixin sanadeed, oo uu kontroolayo xafiiska canshuuraha tooska ah, oo lagu qoro buugaagta khaaska ah ee yaalla bangiga.
2. Qaddarka qoondada waxaa lagu go'aamin doonaa iyada oo la eegayo xaaladda sharci ee la xiriirto shaqaalaha shirkadda.

Qod. 23
Ka goynta dakhliga guud ee dhismayaasha

Dakhliga saafiga ah ee warshadaha iyo dhismayaasha oo ku cad Qod. 12, xarafka e), waxaa lagu helaa, iyadoo laga goynaayo dakhliga guud wadar guud oo u dhiganta 20% ee isla dakhliga, iyadoo loo marayo dayactirka iyo hagaajinta iyo wixii kharash kale ama khasaare ee dhacay.

Qod. 24
Kharashaadka, khasaaraha iyo magdhawyada aan la jari karin

1. Lama oggola in laga jaro:
a) kharashaadka gaarka ah iyo midka qoyska;
b) khasaaraha, hoos u dhac iyo dhammaad ama ka bixitaan raasuamaal, lacagaha loo nisbeeyay hantida iyo kharashaadka kale ee ku jiro raasuamaalka;
c) khasaarooyinka iyo kharashyada lagu soo celin karo caymiska, heshiisyada ama magdhowyada;
d) kirooyinka dhismooyinka iyo qaybahooda, oo aan waafaqsanayan yoolka ah in lagu soo saaro dakhli;
e) korsaarrada raasumaallada iyagu ay maal gashadeen hawsha;

f) magdhowga shaqada canshuur bixiyaha, xaaska, caruurtii hore iyo qaraabada ilaa darajada saddexaad ee ku hawlan shaqada, marka ay la nool yihiin cashuur bixiyaha;
g) Magdhowyada maamuleyaasha shirkadda iyo hey'adaha la canshuuri karo sida waafaqsan miisaaniyadda.

Cutubka 6aad
Caddeynta

Qod. 25
Caddeeynta Waajibka ah

1. Cid kasta oo heysata dakhli in la canshuurna ay waajib ku tahay, sida ku cad qod. 30, waa in uu sameeyo caddeyn.
2. Caddayntu waxay gaar u tahay dhammaan dakhliga soo gala qofka cashuurta laga rabo.
3. Ilmaha aan qaan-gaarin, kuwa aan awoodda lahayn, ururrada wadajirka ah, kuwa maqan iyo kuwa aan deganeynba, waa in ay caddeyntu u keenaan dad matalaya sida waafaqsan qodobbada dekreetadan.
4. Caddeynta waxaa sameyn kara qof wakiil ka ah qofka; waajibaadka waa inuu ka muuqdaa dukumiinti qoraal ah, xitaa qaab warqad fudud ah, waana in lagu soo lifaaqaa caddeynta.

Qod. 26
Caddeynta shirkadaha aan la siinin qofnimo qaanuuneed

1. Dakhliga shirkadaha aan la siinin qofnimo qaanuuneed, waa in uu caddeeyaa mid kastoo ka mid ah xubnaha shiraakada saamiga la xiriira.
2. Xafiisku wuxuu ka dalban karaa caddeynta, wakiil sharci ama xubin kasta oo deggan dhulka qaranka.
3. Haddii ay dhacdo in xubnuhu ay maqan yihiin ama aysan degganeynin dhulka, caddeynta waa in uu soo gudbiyaa wakiilka, bixiyaha, wakiilka, wakiilka ama agaasimaha shirkadda.

Qod. 27
Muddada la keenaayo caddeynta

1. Caddeynta waa in la keenaa bisha Maarso 31 ee sannad kasta.
2. Dadka cashuurta laga qaadaayo, sida ku saleysan caddeynta maaliyadeed, waa in ay ku keenaan qoraal muddo bil gudaheed ah laga so bilaabo markii la oggolaaday miisaaniyadda ama xisaab celinta. Haddii miisaaniyadda ama xisab celintu aan la oggolaan muddada sharciga uu qeexayo, ama caddeynta waa in la keenaa bil gudaheed oo ah muddo bil gudaheed ah marka ay dhammaato muddada lafteeda.
3. Marka laga hadlayo xaaladaha iskudarka ama xaaladaha isdhexgal dad canshuur ku waajibtay sida waafaqsan miisaaniyadda, caddeynta oo ay weheliyaan misaaniyadda xiritaanka ee shirkadda ama hey’ad baaba’day, waa in ay keento shirkadda isdhexgashay ama iskudarsantay, muddo seddex bilood gudahood laga soo bilaabo markii la qabtay ka mid noqoshada ama midaynta.
4. Haddii ay dhacdo in la sifeeyo dadka cashuurta laga jaro, iyadoo lagu saleynayo caddeynta maaliyadeed, iyada oo aan la sii wadin maareynta, soosaarayaashu waa in ay soo bandhigaan bayaan la xiriira natiijada soosaarka muddo sedex bilood gudahood ah, laga soo bilaabo maalinta la keenay warqadda dheelitirka miisaaniyadda kama dambeysta ah.

Qod. 28
Nuxurka iyo saxeexa caddeynta

1. Caddeynta waa in lagu muujiyaa, dakhliga shaqsiga ah, ayada oo la caddeynaayo ilaha, dakhliga guud, kharashyada iyo deymaha laga goyn karo, dakhliga saafiga ah iyo faahfaahinta rasiidyada bixinta kharajyada dowladda ee ku xusan cutubka 9aad ee wareegtadan.
2. Caddeynta waa in uu saxeexaa, iyadoo la ciqaabayo la'aanteeda, qofka cashuurta laga qaadayo, ama qofka uu si sharci ah ugu yahay wakiil.

Qod. 29
Keenista caddeynta

1. Cadeyntu waa in la keeno xafiiska canshuurta toosan ama qaybta canshuuraha ee gobolka ama xafiisyada degmada ee degaanka uu qofku deggan yahay, uuna ku leeyahay xaruun sharci ah ama uu ku qabsado waxqabadka ugu weyn.
2. Cadeyntu waxaa xataa lagu soo diri karaa boostada ayada oo lagu soo dirayo dhambaal xafidan.
3. In la keenay waxaa la cadeyn karaa marka ay xafiisyada awoodda u leh ay helaan oo keliya ama marka la helo dhambaalka xafidan.

Qod. 30
Kadhaafidda waajibaadka caddeynta

Waxaa laga dhaafi karaa waajibaadka caddeynta canshuur bixiyeyaasha leh dakhli aan ka badneyn Sh.So. 3000, haddii ay bixiyeen canshuur dawladeed oo ka badan canshuurta dawladda hoose ee hawlaha, sida waafaqsan qodobbada ku qoran qodobbada Cutubka 9aad ayada oo lagu xaddidaayo dakhliga ka dhashay hawsha.

Cutubka 7aad
Dakhliga shaqaalaha hoose

Qof. 31
Caawiye canshuur

1. Dadka caadiga ah, kuwa qaynuuniga ah, ha ahaadeen kuwo dawladeed ama kuwo gaar loo leeyahay, waxaa waajib ku ah in ay ka bixiyaan canshuurta kadibna ay ka qaataan shaqaalaha lacagtii ay ka bixiyeen ee la xiriirto canshuurta dakhliga sida waafaqsan qod 12 xarafka f.
2. Ka gudashada waa in la sameeyo mar kastoo mushahar la bixiyo, ayadoo la isticmaalayo qayb xisaabeedka canshuurta lagu soo saaro ee la iska rabo bixinteeda oo ku cad qod. 37, ayada oo looga jaraayo canshuurta marka la siinaayo dakhligiisa shaqada.
3. Haddii lacagta canshuur bixintu ay baaqato mar kale ayuu loo shaqeeyuhu ka qaadanayaa shaqaalaha.

Qod. 32
Gunno safar-shaqo

Gunnada beddelka ama safarka shaqo ee la bixiyay ayada oo aan la soo celin xisaabta iyo lacgaha la siiyo badmaaxayaasha waxaa la canshuurayaa cabbir waafaqsan boqolkiiba afartan wadartooda.

Qod. 33
Gunnada gabowga ama caymiska

1. Gunnada gabowga ama caymiska ee hal mar la bixiyo marka xiriirka shaqo uu istaago lagama qaadayo canshuurta dakhliga, haddii isugeyntooda guud loo qaybiyo tirada inta sano uu soo shaqeeyay ay keeneyso saami ama qayb aan ka badneen Sh.So.200.
2. Haddii qaybta ama saamigu uu ka badan yahay lacagtaas, canshuurta waxaa lagu isticmaalayaa isla qaabka loo cashuuro mushahaarooyinka.

Qod. 34
Ka jarid

1. Lacagaha badbaadada bulshada iyo tabarucaada samafallada loo jaro iyo lacagta gargaarka ah ee sharcigu uu amray ama heshiis wadareed ee laga rabo qofka shaqaalaha ah waa la oggol yahay in laga jaro dakhligiisa shaqo.
2. Lacagaha tabarucaadka caymiska loo jaro iyo lacagta gargaarka ah ee sharcigu uu amray ama heshiis wadareed ee laga rabo looshaqeeyuhu, xataa haddii lagu cabiraayo mushaharka shaqaalaha, kama qayb qaadanayo in uu sameeyo dakhli ay tahay canshuur in laga qaado.

Qod. 35
Qaabka shubidda iyo mas'uuliyadda caawiye canshuur

1. Canshuurta waajibtay sida waafaqsan Cutubkan waa in la caddeeyo isla markaana loo wareejiyo saddexdii biloodba mar ee bisha xigta seddex bilood kasta, xafiiska canshuuraha ee gobolka ama degmada.
2. Canshuurta ku waajibtay shaqaalaha dawladda, waxaa lagu soo qaadaa ayada oo si toos ah looga jaraayo qofka shaqaalaha ah marka uu qaadanayo mushaharka ama jeegag la magacaabay.
3. Looshaqeeyayashu waxaa waajib ku ah in ay bixiyaan kadibna si toos ah uga jartaan shaqaalaha sida waafaqsan faqradaha kor ku qoran ayaga ayaa masuul ka ah canshuuraha waajibay.

Cutubuka 8aad
Qayb lagu soo saaro xisaabaha canshuurta la iska rabo

Qod. 36
Qaybta dakhliga ka soo gasho warshadaha

Dakhliga warshadaha ee lagu tilmaamay qodobbada isku dhafan ee qodobka. 12 xaraf (e) iyo qod. 23, laguma dari karo noocyada kale ee dakhliga, waxaana lagu soo rogi karaa canshuur gooni oo ay la socoto heerarkan soo socda:

ilaa	Sh. So. 30,000, waxaa lagu dhufanayaa	15%
qaybta hore ee	Sh: So. 30,000,	22.50%

Qod. 37
Qaybta lagu dhufanayo Dakhliga shaqada hoose

Qaybta lagu dufanayo dakhliga shaqada hoose iyo hawlgabyada, sida waafaqsan qodobka 12, xarafka f) sano sano loo cusbooneysiiy, laguma dari karo noocyada kale ee daqli, waxaana ay hoos tegayaan canshuur gooni ah oo lagu dhufanayo qiimeeynta heerarka soo socdo:

dakhliga ilaa Sh.So. 2,400 Ka dhaaf dhinaca dheeraadka ah
ee Sh.So: 2.400 illaa Sh.So 9.600 lagu dhfuftay **6%**
………………………………… 9,600……..Sh.So **18,000**…………… **12%**
…………………………………18,000………………………………… **18%**

Qod. 38
Qaybta lagu dhufanayo noocyada kale ee dakhli

Dakhliga la cashuuro guud ahaan oo lagu sheegay qod. 12, xarafka a), b), c), d), waxaa laga qaadaa cashuur, iyadoo lagu dhufanayo qaybta soo socoto:

1. Caddadka canshuurta ay bixiyaan dadka:

cashuurta laga qaadi karo ilaa Sh.So. 2,400. Waxaa ka reeban
qaybta dheeriga ka ah ……. Sh.So 2,400 ilaa Sh.So. 3,600 lagu dhuftay….. 9%
……………………………………..3.600…………...4,800 11%
……………………………………4.800………… . 6,000………………… 13%
……………………………………6,000………….. 7.200……………….. 15} b
……………………………………7.200…………….400………………….. 17%
……………………………………8.400…………...9.600…………………. 19%
……………………………………9,600…………10,800…………………. 22%
…………………………………..10.800…………18.000………………… 25%
…………………………………..18,000…………30,000…………………. 28%
…………………………………..30,000…………………………………… 30%

2. Caddadka canshuurta ay bixiyaan hey'adaha sharciga ah.

Dakhliga la cashuurayo ee qaddar kasta inta lagu dhufanayo 30%

Qod. 39
Qaybta lagu dhufanayo canshuuraha dawladaha hoose

Ayadoo la door bidaayo ayaa waxaa la dhisay canshuur dheeri ah oo loo sameeyay maamullada dawladaha hoose ee degmooyinka oo la'eg lix meelood meel canshuurta saaran dakhliga.

Canshuurta dheeriga ah waxaa laga dhimay hal senti canshuurta tooska ah ee dakhliga ka soo gala shaqo hoosaadka oo ku xusan qod. 12 xaraf f).

Canshuurta dheeriga ah ee uu uruuriyo xafiiska canshuuraha tooska ah, oo lala mideeyay canshuurta weyn, lama qaybin karo.

Xafiisku wuu wareejinayaa lacagta canshuurta dheeraadka ah oo la soo uruuriyay, kadib markuu bixiyo rasiidka bixinta lacagaha oo lagu lifaaqayo akoonnada bilaha ah ee maamulka degmada, oo degmadiisu uu cashuur bixiyuhu ku leeyahay xafiis ka diiwaangashan ama uu ku qabsado howlaha.

Cutubka 9aad

Canshuur dhulsaar ah ee dowladeed oo ku saabsan cashuurta laysanka ee maamulka dawladaha hoose ee degmooyinka

Qod. 40
Canshuur dulsaar ee dowladeed

1. Waxaa la sameeyay canshuur dowladeed oo dulsaar ku ah canshuurta dawladaha hoose ee degmooyinka ee laysanka hawlgalka oo ay tahay in la bixiyo marka ruqsadaha la bixinayo ama la cusbooneysiinayo.

Qod. 41
Ka jaridda canshuurta dheeriga ah ee dowladda cashuurta dakhliga

1. Canshuurta dheeriga ah dowladnimada ee la bixiyo sida waafaqsan qodobka hore, waxaa loo ictibaaraa inay tahay mid si kama dambeys ah u beddeleyso cashuurta dakhliga ee la soo saaray sanadka la sii daayay ama la cusboonaysiiyay shatiga:
   a) Dakhliga dhabta ah iyo kan rasmiga ah ee ka hooseeya Sh.So 3.000;
   b) Dakhliga dhabta ah iyo tan rasmiga ah oo canshuurtiisa, la xisaabiyay ayada oo la raacayo si waafaqsan qod. 38, oo la mid ah ama ka yar canshuurta dheeriga ah ee dawladda oo la bixiyay markii la bixinaayi ama la cusboonaysiinayay shatiga.
2. Xaaladaha kale, xafiisku wuxuu ka jaraa canshuurta iyadoo lagu saleynayo caddeynta ama qiimeynta, canshuurta dheeraadka ah ee dowladda oo la bixiyay sida waafaqsan faqradda hore.

Qod. 42
Waxa lagu dhufanayo canshuurta dheeriga ah ee dowladda

1. Canshuurta dheeriga ah ee dawladda ee lagu tilmaamo qodobka 40-aad waxaa lagu asaasay tillaabooyinka soo socda:

Shati	ga	**Iaad**	nooca	canshuurtiisa	**Sh.So**	**300**
>>	>>	**IIaad**	*			
		Iaad	*	>>	>>	**200**
*	*	IIIaad	>>	>>	>>	**150**
*	*	IVaad	>>	>>	>>	**100**
>>	>>	Vaad	>>	>>	>>	**40**
>>	>>	**VIaad**	>>	>>	>>	**20**

2. Canshuurta dheeriga ah ee dawladda waxaa lala qaadaa canshuurta dheeriga ah ee dawladda hoose ee ku xusan qod 39.

Qod. 43
Habka qaadista iyo lacag bixinta canshuuraha dheeriga ah ee dawladda

1. Canshuuraha dheeriga ah ee dawladda waxaa lagu ururiyaa hal xal ama lacag bixin oo keliya, oo ay weheliso cashuurta laysanka hawlgalka iyo cashuurta dheeriga ah ee dawladaha hoose ee degmooyinka ilaa 31ka Maarso ee isla sanadkaas.
2. Muddadaas waxaa kordhin kara maamulka dawladda hoose ee degmooyinka ilaa 31-ka bisha Maarso ee isla sanadkaas.
3. Qofkii marka la gaaro Abril 30, aan buuxin shuruudaha ku xusan faqradaha hore, wuxuu muteysan karaa xannibaadda iyo ka noqoshada ruqsadda iyo sidoo kale in si ku-meelgaar ah looga xiro hawsha illaa uu ka bixiyo cashuurta waajibka ku ah.
4. Hakinta, la noqoshada laysanka iyo xiritaanka mehraddaba waxaa lagu gaaraya go’aan madaxa maamulka degmada.
5. Ku guuldaraysashada bixinta muddada kama-dambaysta ah ee muddadda 30ka Juun ee sannad kasta, waxay keeneysaa ka-noqoshada kama-dambaysta ah ee ruqsadda iyo xiritaanka mehradda; marka Xaaladaas jirtana, iyadoo la raacayo qodobka soo socda, ee la xiriro qaadashada laysan cusub ee sanadka cusub, wuxuu ku xiran yahay in laga qaadayo ama uu bixiyo canshuurta sanadka oo dhan.
6. Maamullada dawladaha hoose ee degmooyinka, maalinta shanaad ee ku xigta dhamaadka bil kasta, waxaa laga doonayaa inay u wareejiyaan xafiiska awoodda u leh ee dowladda, canshuurtii la uruuriyay bishii hore, ayaga oo soo saarayo risiidka caadiga ah. Waraaqda lacag-bixinta waa in ay la socotaa kuwa ka hadlayaa biilka aruurinta ee laxiriira bixinta la sameeyay.

Qod. 44
Kala qaybsanaan la’aanta Canshuurta

1. Marka leysan cusub la bixinaayo iyo ku shaqeynta howlaha la xiriiro, waxay ku xiran yihiin bixinta canshuuraha lagu xusay qodobbadii hore. Canshuurahan ayaan kala qaybsami karin.
2. Si kastaba ha noqotee, haddii shatiga la soo saaray qeybta labaad ee sanadka qorraxda, cashuurtaas ayaa nus la dhimayaa.
3. Haddii ay dhacdo in la joojiyo shaqada inta lagu gudajiro sanadka, suuro gal ma ahan in dhammaan ama qeyb ahaan dib loo bixiyo canshuurta la bixiyay.

Qod. 45
Waajibaadnimada cashuuraha iyo joojinta hawsha

Canshuurta dheeriga ah ee dawladda iyo cashuurta dheeraadka ah ee dawladda hoose ee degmooyinka iyo cashuurta dakhliga sanad walbo ayaa la bixiyaa ayadoo lala bixinaayo oo si adag ugu xiran cashuurta laysanka

Qod. 46
Gudbinta liisaska shatiyada ee xafiiska cashuuraha

Maamulayaasha dawladaha hoose ee degmooyinka waxaa looga baahan yahay inay u gudbiyaan xafiiska canshuuraha, ama qaybaha canshuuraha ee gobolka, bisha Seteember 30deeda sanadkasta, liiska magacyada - oo ay ku jirto guud ahaan howl wadeenka, tirada iyo nooca laysanka, qaddarka lacagta oo u kala qaybsan qaybaha shey kasta oo canshuurta, tirada iyo taariikhda biilka iyo lacagta la bixiyay.

CINWAANKA 2AAD
Qiimaynta

Qod. 47
Qiimayn kooban

1. Cadeynta cashuurta dakhliga ee la canshuurayo waxaa qiimeynayo xafiiska cashuuraha toosan ah, ama qaybaha cashuuraha ee gobolka, kuwaas oo leh awood ay ku hubiyaan ama saxaan kororka, iyagoo ku saleynaya dhammaan qodobbada iyo xogta, uu bixiyey cashuur bixiyaha ama xafiiska uu haysto, kuna habboon qiimeynta dakhliga saafiga.
2. Haddii ay dhacdo in uu ku guuldareysto in uu caddeeyo ama uu qariyo hanti la canshuuri karo, xafiiska wuxuu awood u leeyahay inuu hubiyo dakhliga la canshuuri karo oo ku saleysan waxyaabaha gacantiisa ku jiro.

Qod. 48
Canshuuraha ikhtiyaariga ah oo ku saleysan miisaaniyadda

1. Shirkadaha aan lagu darin dadka la cashuuri karo ee ku saleysan miisaaniyaddu waxay dooran karaan canshuur ku saleysan miisaaniyad, ayagoo siinayo warbixin qoraal ah xafiiska canshuuraha kahor inta la bilaabin hawlaha.
2. Cashuur-bixiyeyaasha ka shidaalqaadanayo awoodda ku xusan faqradda hore, waana inay ku soo lifaaqaan caddeynta nuqul ka mid ah miisaaniyadda iyo macaashka iyo khasaaraha ama xisaab celin.

Qod. 49
Qiimeynta falanqaynta iyo dhiirigalinta ogeysiiska qiimeynta

1. Dakhliga dadka la cashuuri karo iyadoo lagu saleynayo miisaaniyad waxaa lagu hubiyaa iyadoo lagu saleynayo natiijooyinka caddaymaha miisaaniyadeed iyo xisaabta faa'iidada iyo khasaaraha ama xisaab celinta.
2. Xafiisku, marka laga soo tago awoodda uu u leeyahay in uu koontrolo qaybaha dheellitirka ee ku saleysan miisaaniyadda, buugaagta iyo dukumiintiga xisaabaadka, wuxuu u leeyahay awood in uu tixgeliyo dhammaan cunsurraha lagu xisaabtami karo iyo xogaha la taaban karo ee la soo aruuriyay xitaa kuwa ka baxsan miisaaniyadda iyo qoraaallada xisaabaadka; si loo saxo miisaaniyadda loona hubiyo dakhliga ka dhashay dib-u-hubinta noocan ah kadib.
3. Xafiiska, ogeysiiska qiimeynta ama qaraar ka dambeeyo oo khasab ay tahay in la ogeysiiyo, iyadoo lagu ciqaabayo in uu ka dhacay waqtiga, muddo lix bilood gudahood ah oo ka soo bilaameyso marka uu ka dhacay waqtiga xaddidaadda, waxaa waajib ku ah in uu sheego sababaha uu ugu dhaqaaqay inuu toos toosiyo ama isku hagaajiyo miisaaniyadda iyo daqligaba.

Qod. 50
Qiimaynta kooban oo ku saabsan dakhliga dadka la cashuuri karo iyadoo lagu saleynayo miisaaniyad

1. Iyada oo laga noqonayo amarrada qodobka hore, halkaasoo dejinta miisaaniyadeed ay tahay mid been abuur ah ama aan la isku halleyn karin, ama, dadka canshuurta laga qaado ayado oo loo eegayo miisaniyadda aysan doonin in ay ku soo bandhigaan diiwaannadooda ama diidaan inay tusaan qoraallada khasabka ah ee lagu xusay qodobka 52aad ama aysan ku keenin caddeynta xadka waqtiga loo cayimay gudihiisa, xafiisku wuu sameynayaa, hubinayaa qiimeyn kooban, sida ku cad qodobka 47, wuxuuna go'aaminayaa dakhliga si ku waafaqsan waxyaabaha iyo xogaha la soo uruuriyay iyo xaaladda dhaqaale ee shirkadda.
2. Xafiisku waa in uu ku muujiyaa gudaha qodobkan digniinta wax hubsashada.

Qod. 51
Culeyska caddeynta

1. Xaaladaha lagu xusay qodobka hore, culayska caddaynta ku saabsan jiritaanka dakhli wada xun ama qayb ka mid ah dakhliga oo xun xaqiijintiisu waxay qasab ku tahay cashuur bixiyaha.
2. Haddii khilaaf uu dhaco, lana caddeeyo in sababaha lagu sheegay ogeysiiska iyadoo la raacayo faqradda hore, dakhliga xafiisku uu hubiyay, ma la dhihi karo ma jiro mana la dhimi karo, haddii cashuur bixiyuhu uusan keenin caddeyn khalad ah ee isugeynta la sameeyay ama jiritaan la'aanta wadarta ama qayb ka mid ah dakhliga laftiisa.

Qod. 52
Qoraallada xisaabaadka ee dadka laga qaadayo cashuurta iyadoo la raacayo miisaaniyadda

1. Dadka la canshuuri karo iyadoo loo eegayo miisaaniyadda sida waafaqsan qodobbada hore, marka lagu daro buugaagta khasabka ah iyo diiwaanada xisaabinta oo ay ku bixiyeen sharciyada la xoojiyey, waa inay dhawraan:
   a) qaab xisaabeed uu weheliyo qoraallo sharraxaya waxa ku jira xisaab kasta iyo nidaamka qoraalka ee la isticmaalay;
   b) qoraal muujinaya shuruudaha soo socda ee qiimeynta hanti kasto ee ka kooban qaybaha xaaladda hantida;
   c) qaayimo la xiriirto hantida qiimo dhaca lagu sameeyay iyo lacagaha hantida la qiimo dhimayba oo si gooni gooni ah loogu muujiyey, sanadka soo iibsiga, astaamaha mid kasta, qiimaha asalka ah, dib u qiimaynta iyo qiimo dhimista, qiimo dhacyada la fuliyay sanad walba iyo hoos u dhigista baabi'inta hantida;
   diiwaangelinta bakhaarka oo si bayaan ah u tilmaamayo, tayada iyo tirada, dhaqdhaqaaqa alaabta ceeriin, alaabta dhammaatay, badeecadaha la dhammeeyay iyo alaabta shaqsiga ah.
   Diwaan gelinta xiriir ah ee lagu muujinaayo guud ahaan xogta iyo deegaanka qofka qaataha, wadarta lagu bixiyay saami kasta ee wakiillada, wakiillada ganacsiga, wakiillo iyo dhexdhexaadiyayaal kale ee ganacsi, si kastoo loo magacaabay oo aan qabaneynin shaqo hoosaad, farshaxan iyo xirfad ee la xiriiro adeegyo xilliyeed ah ama marla arag; qof kasta, oo ay ku jiraan kuwa aan xirfadleyaasha ahayn, wixii talo ah, ra'yi, dib u eegis ah, kontoroollo,

iyo bixinta iyo isticmaalka rukhsadaha, sawirrada, qaacidooyinka, calaamadaha ganacsiga, xuquuqda daabacadda iyo lacagaha la midka ah.

2. Kharashyada aan ka iman diiwaangelinta sida ay u kala horeysay ee ku xusan xarafka (e) ee faqradda hore lama oggola in wax laga jaro dakhliga guud.

Qod. 53
Muddada qiimeynta

1. Tallaabada maamulka maaliyadeed uu u qaadayo si loo saxo dakhliga ku jiro caddeymaha oo loo soo bandhigay sida dhakhsiyaha leh, wuxuu dhacayaa Disembar 31-deedii sanadka labaad ee xiga sannadkii la keenay caddeynta.
2. Tallaabada maamulka maaliyadeed ee qiimeynta dakhliyada oo uusan soo caddeynin canshuur bixiyuhu ama uu soo caddeeyay waqti dambe oo ka baxsan waqtiga loo cayimay, iyo hantida laga saaray caddeynta, waxay dhacaysaa Diseembar 31 ee sanadka afraad ee ka dambeeyo midka caddaynta in la soo bandhigo ay ahayd.
3. Muddada dhicitaanka ee lagu sheegay faqradaha hore, si loo xaqiijiyo dakhliga tiro lacag cayiman oo qeexan, oo leh diiwaan gelin dambe, waxay ka bilaabmi doontaa sanadka ay diiwaangelintu dhacday.

Qod. 54
Kaqaybgalka cashuur bixiyaha baaritaanka

1. Baaritaanka iyo hagaajinta waa aqbali karaa cashuur bixiyaha, ama, asbaab caqli gal ah, waxaa lagu qeexi karaa lacag ka yar lacagtii la xaqiijiyey, iyadoo uu ka qayb galaayo dheellitirka canshuur bixiyaha ama wakiilkiisa sharciga ah.
2. Awoodda qeexidda ee lagu xusay faqradda hore, waxa la siiyaa ilaa dakhligu ka noqdo kan ugu dambeeya aqbalaad aamusan ama inta laga gaarayo muranka xukun oo garsooruhu uu ka soo saaro.
3. Kaqaybgelista waxaa lagu cadeeynayaa, ha noqoto caddeyn dheeri ah oo taariikhaysan oo ay saxiixeen labada dhinacba, ama ha noqoto lacag bixinta ee cashuurta lagu heshiiyay.

Qod. 55
Wax ka badalka qiimeynta

1. Qiimaynta, oo ku saleysan aqoonta waxyaabo cusub oo lama filaan ah oo la taaban karo, waa la beddeli karaa ama waa la isku dari karaa, ayadoo lagu wargelinaayo qaab ogeysiis habboon.
2. Isla awooddaas ayaa la isticmaalayaa xitaa marka qiimeynta wax laga baddalay ama la isku
3. dhafay ay u rahman tahay in maxkamad ay ku dhawaaqdo ama lagu qeexo aqbalaad aamusnaan ama raacid.
4. Cashuur bixiyaha aan rafcaan qaadan, markaa xaalku sidaa yahay

Dib ayaa loogu dhigi xilli si uu racfaan uga qaadato qiimeyntii hore.

Haddii xafiisku adeegsado awoodaha ku xusan qodobkaan inta lagu guda jiro dacwadda darajada labaad, garsooraha racfaanka, haddii kala-qaadista dacwadaha aysan suurtagal ahayn, wuxuu ku dhawaqaa xukun oo uu dib ugu celinaayo dhinacyada garsooraha maxkamada darajada koowaad horteeda.

5. Awoodda lagu wargelinaayo hubinta dheeraadka ah ama wax la beddelka ah lama isticmaali karo wixii ka dambeeyo muddada xaddidan.

Qod. 56
Wargelinta hubsiinnada ogeysiisyada

1. Qiimeynta iyo sixidda waxaa la ogeysiinayaa canshuur bixiyaasha ayada oo qoraal ah, oo uu saxiixay xafiiska, ayna ku jirto guud ahaan xogta cashuur bixiyaha, xaddiga daqliga soo gala, canshuurta laga doonayo iyo sanadka Canshuurta.
2. Wargelinta ogeysiiska la xiriiro dhammaashaha wakhtiyada aan doodada lahayn ama xaaladaha gudasho la'aanta ah, waxaa la adeegsanayaa ciqaab dembi ama mid maamul, waxaana lagu gudbiyaa ogeysiiska ayadoo gacanta laga saarayo qofka canshuur bixiyaha ah ama wakiilkiisa sharciga ah.
3. Markii ogeysiinta aan la gaarsiin karin qofka cashuur bixiyaha ah, ogeysiiska waxaa la geynayaa guriga uu degan yahay, ayada oo loo dhiibayo xubin qoyskiisa ka mid ah, ama dhismaha meheraddiisa, ganacsigiisa iyo xirfadiisa, qofka uu u xilsaaray maamulka.
4. Haddii uu maqan yahay cashuur bixiyaha iyo shakhsiyaadka lagu xusay faqradda hore iyo haddii ay dhacdo in la diido in la guddoomo ogaysiiska, ogeysiinta waxaa la fulinayaa ayada oo lagu dhejinayo ogeysiiska albaabka hoygiisa.
5. Haddii ay dhacdo in cashuur bixiyaha iyo dadka u qalma inay saxeexaan ogeysiiska ay diidaan, wargelinta waxaa la sameeynaa iyadoo ogaysiiska loo gudbiyo qofka wakiika ka ah.
6. Wargelintu waxay ka kooban tahay warbixinno, oo labo nuqul asli ah leh ee uu, saxiixay farriinsidaha, kaas oo lagu muujinaayo taariikhda ogeysiinta, qofka ogeysiiska la gaarsiiyay, tayada wakiilka haddii uusan ahayn canshuur bixiyaha, iyo qaababka wargelinta.
7. Ogeysiinta waxaa sameeyo fariinsideyaal gaar ah ee awood u siisay Wasaaradda Maaliyadda.

Qod. 57
Baabi'inta iyo burinta ogeysiisyo hubsiineed

1. Ogeysiisyo hubsiineeddu ma ahan wax baaba' ah ama la baabi'in karo sabab cillad dhinaca qaabka ah, dayac ama sabab khaladaad aan daruuri aheyn awgood, bishardi in ay nuxur ahaan iyo saameyn ahaan ay waafaqaan nuxurka dekretadan, iyo bishardi in cashuur bixiyaha loo qoondeeyay iyadoo loo eegayo si waafaqsan fahamka caadiga ah.
2. Sidoo kale qiimeynta lama burin karo, iyadoo markasta ay tahay in si caadi ah lagu wargaliyo cashuur bixiyaha oo runtii loogu talaggalay, khaladaad ku saabsan guud ahaan xogta qofka, sharraxaadda dakhliga iyo cadadka cashuurta ku waajibtay.

Qod. 58
Awoodaha xafiiska

Si loo hubsado dakhliga xafiiska wuxuu awoodaa:

a) in uu weydiiyo cashuur bixiyaha inuu shaqsi ahaan yimaado ama uu yimaado wakiilkiisa, si loo bixiyo caddeyn, dukumiinti iyo sharraxaadba;
b) amar ku siiyo cashuur bixiyaha inuu u yimaado shaqsi ahaan ama iyada oo loo marayo wakiil ka mid ah, si ay u bixiyaan caddeyn, dukumiintiyada iyo sharraxaadda;
c) in lagu casumo xafiiska qof kasta oo bixin karo war ama macluumaad;
d) in uu soo bandhigo magacyada dhaliyay dakhliga oo lacag ahaan cayiman

e) in ay galaan dhismayaasha ay ka socdaan hawlaha la xiriira si ay u ogaadaan dakhliga soo gala dhismayaasha laftooda
f) in ay galaan goobaha loo isticmaalo warshadaha iyo ganacsiga;
g) in ay baaritaan iyo in ay xaqiijiyaan diiwaannada, xisaabaadka iyo dukumiinti kasta oo kale ee xisaabaad ee shirkadaha iyo warshadaha kuwaas oo leh ama aan ku qasbanayn inay hayaan buugaag;
h) in uu u gudbiyo cashuur bixiyaha warqad dhowrsan oo diiwaan gashan oo leh soo celinta rasiidka, ama casuumad si dhakhso leh lagu wargelinaayo arrimaha la xiriira qiimeynta dakhliga, iyada oo lagu casuumaayo in uu dib u soo celiyo ayada oo buubuuxsan oo dhammeystiran lana saxiixay muddo aan-cayiman oo aan ka yareen soddon maalmood.

Qod. 59
Wargelinta arrima qandaraasyada wax soo iibsiga, saadka, ama xog kale ama liisaska iyo waajibaadka Maamulka Garsoorka.

1. Maamulada dawlada iyo hayadaha dawladu waxaa waaji kua in in wargeliyaan xafiiska canshuuraha ee tooska ah xogta qandaraasyada iyo bixinta qandaraasyada nooc kasta ha noqotee oo lala galay shirkadaha iyo shakhsiyaadka gaarka ah iyo sidoo kale tilmaamidda haybtooda, degenaanshaha kooxda qandaraaska qaadanaysa iyo qadarka qandaraaska. Wargelinta waa in sameeyaa muddada 90 maalmood laga bilaabo xilliga diiwaangelinta qandaraaska, ama laga soo bilaabo marka la soo gabagabeeyay haddii aysan ku xirnayn nidaamka diiwaangelinta.
2. Maamulada dawliga ah iyo hayadaha dawladu waxay leeyihiin sidoo kale waajibaadka, marka laga reebo shirkadaha iyo hay'adaha amaahda, inay sheegaan, kaddib codsi xafiiska, iyo in kasta oo taa lid ku ah qodobada sharci dejinta, liisaska magacyada uruurinta iyo lacagaha la bixiyay iyo sidoo kale dhammaan xogta iyo macluumaadka ay hayaan ee khuseeya shaqsiyaadka cashuur bixiyeyaasha ah oo qaybaha cashuur bixiyeyaasha.
3. Hay'adda garsoorku waa inay laasho tallaabo kasta ee laga qaado hawlo waxsoosaara oo leh dakhliga ku waajibay cashuurta, taas oo aan la soo ogeysiin xafiiska awoodda u leh, waana inay ku muujisaa xeerarka iyo tallaabooyin, xafiiska canshuuraha ama qaybta canshuuraha gobolka halkaas oo lagu soo bandhigay caddeynta la xiriirta.
4. Karraaniyaashu ma heli karaan dukumiintiyo iyo waraaqo khuseeya dakhliga ku waajibay cashuurta, taas oo aan jirin caddayn taalla xafiiska awooda u leh,

CIWAANKA 3AAD
Waxa leysku haysto

Qod. 60
Awoodda garsoorka

Khilaafka u dhexeeya maamulka maaliyadda iyo cashuur bixiyaha ee la xiriro adeegsiga dhammaan xeerarka ku xusan go'aankan, waxaa loo wareejiyaa awoodda gaarka ah ee garsoorka caadiga ah.

Qod. 61
Dhismaha qeybaha canshuuraha

1. Awoodda dacwadaha canshuuraha ee darajada koowaad waxa iska leh qaybaha canshuuraha ee ka dhisan maxkamadaha gobollada, waxayna ka kooban tahay guddoomiyaha maxkamadda, laba xubin oo ka mid ah guddiyada gobolka ee canshuuraha oo doorasho ah, iyo mid kusime ah oo doorasho ah.
2. Awoodda dacwadaha canshuuraha ee darajada labaad waxa iska leh qaybaha cashuuraha ee ka dhisan maxkamadaha rafcaanka, waxayna ka kooban tahay guddoomiyaha maxkamadda rafcaanka, iyo afar xubin oo ka mid ah guddiyada gobolka ee canshuuraha oo doorasho ah;
3. Guddiyada canshuuraha ee qaybaha maxkamadda gobolka iyo maxkamadda rafcaanka waxaa laga soo xulaa diiwaan gaar ah oo kolka dib loo eego labadii sanaba mar ayada oo la raacayo wareegtada Wasiirka Maaliyadda.
4. Bilowga sanad walba gudoomiyeyaasha guddiyadu waxay bakhtiyaanasiib ku soo xulayaan guddiyada gobolka ee canshuuraha oo wax ku oolka ah ee wax lagu bedelikaro. Haddii ay dhacdo maqnaansho ama caqabad, guddoomiyaha, aragtidiisa, wuu isku badali karaa, asaga oo raacayo nidaamka lagu tilmaamay faqradaha hore, guddiyada gobolka ee canshuuraha.
5. Guddiyada gobolka ee cashuuraha waxay leeyihiin isla awoodda la mid ah tan guddiyada maxkamada "Assise".

Qod. 62
Waqtiga kama dambeysta ah ee loo gudbinayo
racfaanka qeybaha Canshuuraha.

1. Xafiiska, muddo lixdan maalmood gudahood maalintii la keenay rafcaanka, waxaa laga rabaa in uu u gudbiyo qaybaha cashuuraha ee darajada koowaad iyo darajada labaad rafcaanka oo uu weheliyo xaasilka falanqeyntiisa, qaraarada, dokumentiyadiisa iyo dokumentiyada uu keenay cashuur bixiyaha. Markuu gudbiyo rafcaanka muddada ku xusan faqradda hore, cashuur bixiyahu wuxuu weydiisan karaa guddoomiyaha guddiga inuu muddeeyo maalinta dhageysiga dhinacyada oo ay ka soo hor muuqan doonaan maxkamadda. Guddoomiyaha ayaa marka, xaaladda jirta awgeed, ka codsanayo xafiiska cashuuraha inuu si dhaqsi leh u soo wareejiyo rafcaanka.

Qod. 63
Matalaadda dhinacyada

1. Dacwadaha maxkamadda darajada koowaad iyo racfaanka, cashuur bixiyaha si shaqsi ah ayuu uga soo hor muuqan karaa ama uu u caawin karaa qof wakiil ka ah uu isagu magacaawday oo ka haysto wakaalad qoran.
2. Maamulka maaliyadda waxaa matalaayo maxkamadda xafiiska awoodda u leh ama sarkaal kale oo loo wakiishay.

Qod. 64
Awoodaha xafiiska iyo habka caddeynta

1. Si uu u sameeyo baaritaan horudhac ah, guddigu waxuu leeyahay dhammaan awoodaha la siiyay

xafiiska cashuuraha ee ku xusan qod. 58, marka lagu daro awoodaha lagu sheegay Xeerka Habka Madaniga ah.

2. Arimaha cashuuraha, looma oggola dhinacyada maxkamada dhaarta.

3. Caddeynta marqaatiga waxaa loo qabanqaabin karaa, xafiis ahaan, ama codsi ay soo codsadaan dhinacyada oo keliya, marka la xallinayo khilaafaadka la xiriirta waxyeellada loo geesto xuquuqda qofka.

4. Guddigu si uu sameeyo qaraar uu wax ku baaraayo, wuxuu wakiilan karaa mid ka mid ah xubnahiisa.

Qod. 65
Hawl si xirfad leh loo qabto

1. Haddii ay dhacdo in canshuur bixiyuhu uu codsado xirfadle, qarashyada la xiriiro ee ku baxaayo waxaa bixinaayo cashuur bixiyaha laftiisa.

2. Hawlaha qiimaynta la oggolaaday in la sameeyo marka xafiisku uu soo codsado, waa in ay fuliyaan xafiisyada farsamada ee dawladda.

Qod. 66
La wareegid dhaqaaleyn darteed

Inta lagu dhex jiro khilaafka, haddii uu soo codsado maamulka maaliyadda, guddoomiyaha guddigu wuu oggolaan karaa sida iyo qaabka sharciga uu oggol yahay, la wareegid dhaqaaleyn darteed hantida canshuur bixiyaha. Guddiga ayaa awood u leh ansixinta.

Qod. 67
Qiimaynta xaqiiqooyinka

Guddigu, marka uu ku dhawaaqayo go'aanka uu ku xallinaayo khilaafaadka, waa in si caddaalad ah oo loo siman yahay u qiimeeyo xaqiiqda isagoo xur ah kuna qanaxsan iyada oo aan la xaddidin caddaynta, marka laga reebo xaaladaha ku xusan qodobka 64.

Qod. 68
Culeyska kharajka

Iyada oo la raacayo go'aannadii ka soo baxay maxkamadaha awooda u leh, wax culays ama kharash ah lagama qaadi karo maamulka maaliyadda.

Qod. 69
Muddada iyo habka loo keenaayo rafcaanka garsooraha darajada koowaad

1. Rafcaanka garsooraha maxkamadda darajada koowaad waa in uu keeno cashuur bixiyaha ama wakiilkiisa sharciga ah kuna keeno isla waqtiga kama dambaysta ah gudeheeda, soddon maalmood laga bilaabo maalinta ogeysiiska go'aanka xafiiska lagu wargeliyay.

2. Rafcaanka, oo lagu soo qoray warqad shaabadaysan, oo loo soo bandhigay xafiiska awoodda u leh ama xafiiska degmada marka la helo rasiidka.

3. Rasiidku waa caddeynta kaliya ee la soo bandhigo rafcaanka oo markhaati ka ah in rafcaanka la keenay.

Qod. 70
Tilmaanta iyo go'aanka khilaafaadka

1. Rafcaannada ay soo gudbiyaan xafiisyada iyadoo la raacayo qod. 62, wuxuu kaaliyahu ku qoraa diiwaan lambarsan gaar ah leh, oo u sharciyeeyay gudoomiyaha guddigu.
2. Gudoomiyuhu wuxuu muddeynayaa dhagaysiga. Kaaaliyaha wuxuu go’aanka ku wargelinayaa qareenka muddac iyo xafiiska asagoo ogeysinaayo.
3. Xukunka waxaa la dhigayaa xafiiska kaaliyaha soddon maalmood gudahood laga soo bilaabo maalinta xukunka lagu dhawaaqay.
4. Kaaliyaha, muddo shan iyo toban maalmood gudahooda ah oo ka soo bilaabaneyso markii la soo dhigay iyo warqad diiwaangashan oo leh rasiid soo celin, wuxuu u gudbinayaa xafiiska awoodda u leh laba nuqul oo dhab ah ee xukunka oo ay ku lifaaqan yihiin dukumiintiyada uu soo saaray xafiiska laftiisa.
5. Xafiisku wuxuu si dhakhso leh u ogeysiinayaa xukunka canshuur bixiyaha.

Qod. 71
Shuruudaha iyo qaabka racfaanka loogu soo gudbinayo garsooraha racfaanka

1. Lidka xukunnada maxkamadda darajada koowaad, xafiiska iyo canshuur bixiyahaba waxay rafcaan uga qaadan karaan maxkamada racfaanka xilliga ugu horreeya ee soddonka maalmood ah. Muddadaas waxay xafiiska uga bilaabaneysaa xilligii uu helay nuqulka xukunka, iyo cashuur bixiyahana, waxay uga bilaabaneysaa laga bilaabo taariikhda nuqulka xukunka lagu soo wargeliyay.
2. Rafcaanka waxaa lagu soo bandhigayaa, warqad shaabadeysan, oo lagu xareeyay muddada ku xusan faqradda koowaad, kaalinta maxkamadda darajada koowaad ama xafiiska degmada, oo uu ku lifaaqan yahay nuqul xukunka la durayo.
3. Nuqul ka mid ah rafcaanka waa in la geeyo xafiiska canshuuraha ama xafiiska degmada, ayadoo la siinaayo rasiid caddeynayo in la helay deebaajiga.
4. Rasiidka lagu sheegay faqradda hore waa in la geeyo kaalinta garsooraha darajada koowaad, ayadoo uu ku lifaaqan yahay rafcaanka xanuunka oo la’aantiisa rafcanka aan la dhaqaajin karin.
5. Habka la raacayo waa,marka la joogo garsooraha maxkamadda rafcaanka hortiisa, isla shuruucda ku xusan qodobka hore.

Qod. 72
Rafcaan u qaadashada maxkamada sare

1. Xukunka garsooraha racfaanka waa la oggol yahay in rafcaan looga qaato maxkamada sare sababo sharci ah oo kaliya, waqtiga iyo qaababka sharciga lagu sheegy.
2. Rafcaanka waa la soo jeedin karaa, kadib, iyadoo la raacayo ganaax ah in aan loo oggolaan, marka uu dhigo rasiidka lacag bixinta cashuurta dakhliga ku waajibay ee uu go'aan ka gaaray garsooraha racfaanka.

Qod. 73
U diritaanka xeerarka nidaamka madaniga ah

Dhammaan wixii aan lagu xusin cinwaankan, qawaaniinta nidaamka madaniga ah ayaa lagu dabaqi karaa, maadaama lagu dabaqi karo.

CINWAANKA AFARAAD
Uruurinta

Cutubka 1aad
Canshuur uruurinta

Qod. 74
Bixinta cashuurta

1. Canshuurtu waa in ay hubaal tahay, caddaan tahay, waana inay ahaato mid la bixin karo markii la soo bandhigo caddeynta lagu xusay qodobbada 25aad iyo 35aad.
2. Canshuuraha ama cashuurta dheeriga ah oo waajibtay natiijada xaqiijinta ama sixid kadib, waxay noqoneysaa mid hubaal ah, caddaan ah lana bixin karo, waa in la bixiyaa dhicidda muddada sodonka maalmood kadib ee xiga taariikhdii lagu soo wargeliyay ogeysiinta qiimeynta ama sixidda.
3. Iyadoo la raacayo sida ku qoran qodobka soo socda, rafcaanka laga soo qaatay ogaysiiska xaqiijinta ama sixitaanka, wuxuu joojinayaa bixinta cashuurta ilaa rafcaanka la go’aaminayo xukunkana uu ka noqonaayo mid kamadambays, ama ilaa la soo farageliyo sida ku cad qod. 54.

Ururinta waxaa lagu sameeyaa qaab aruurinta tooska ah ee uu sameeyo xafiiska canshuuraha tooska ah ama qaybaha canshuurta ee gobolka ama xafiisyada Degmooyinka, oo awood ku leh dhulkooda.

Qod. 75
Bixinta ku meel gaarka ah ee canshuurta ku saleysan qiimeyn aan qeexneyn

1. Maamulka maaliyaddu waa inuu ku soo qaado canshuurta jidka ku meel gaar ah oo ku saleysan ogeysiisyada hubsashada ama sixitaanka, kadib markay ka soo wareegto soddon maalmood ogeysiintooda, qoondo u dhiganta 50% canshuurta ama canshuurta weyn ee la xaqiijiyay.
2. Canshuurta lagu sheegay faqradda hore waa hubaal, waa caddan iyo waana inay ahaato mid la bixin karo toban maalmood gudahood laga soo bilaabo taariikhda ogeysiiska lacag bixinta lagu soo wargeliyay.
3. Qodobbada lagu xusay faqradaha hore, waxaa sidoo kale loo adeegsan doonaa murannada aan weli go’aan laga gaarin ama lagu kala bixin ee yaallo, taariikhda xeerkan uu dhaqan galay, qaybaha canshuuraha ee darajada koowaad iyo darajada labaad ama Maxkamadda Sare.

Qod. 76
Kordhinta bixinta iyo qayb qaybinta cashuurta

1. Xafiisku wuxuu awood u leeyahay inuu kordhiyo waqtiga loo cayimay bixinta, iyo in uu amro bixinta cashuurta qaybo isku mid ah ama isla eg.
2. Awoodda lagu xusay faqradda hore waxaa ku xaddidan laba qayb oo ka mid ah cashuurta waajibtay kadib markii la caddeeyay dakhliga iyo afar qaybood oo lacagta canshuurta waajibtay ah, kadib markii xafiisku uu xaqiijiyo ama uu hagaajiyo kor u kaca.
3. Xafiisku wuxuu sidoo kale awood u leeyahay in uu ka noqdo qorshaha qaybinta bixinta canshuuraha iyo sii wadidda - iyadoon aan laga qabin male khalad ah qawaaniinta ku jirto qod. 77 - ee uruurinta deynta canshuurta ee xaaladaha canshuur bixiyuhu loo sameeyo 10 maalmood oo deyn uu ku bixiyo hal qayb oo keliya.

Qod. 77
Magdhawga la daahitaanka

1. Marka cashuurta, la bixin karo sida waafaqsan qodobbada 74 iyo 75, ay noqoto mid aan la bixin muddo toban maalmood ah, canshuur bixiyaha waxaa laga rabaa in uu bixiyo magdhow la daahitaan canshuur oo u dhiganto 10% ee isla canshuurta.
2. Xafiisku wuxuu xaq u leeyahay, asbaabo macquul ah dartooda, inuu baabi'iyo dhammaan ama qayb ka mid ah magdhawga la daahidda.

Qod. 78
Bixinta rasiid

Lacag bixin kasto, xafiiska awooda u leh, waa inuu siiyo rasiid cashuur bixiyahu waana inuu ku muujiyo diiwaanka cadeynta canshuur dakhliga sanadlaha ah ama ogeysiiska hubsashada.

Qod. 79
Magacaabista wakiil sharci ah si loo bixiyo cashuurta

1. Marka ay u muuqato in qof saddexaad uu yahay amaanohaye amd deynqabe lacag ka timid qof cashuur ay ku waajibtay oo la daahay bixinta deynta, xafiisku wuxuu u magacaabi karaa qofkan sedexaad ee ah wakiilka sharci ee deysanaha, si loo bixiyo canshuurta iyo xadka xaddidan ee wadarta isugeynta lacagta uu u yahay amaanohaye ama adeynqabe.
2. Wakiilka waxaa laga rabaa inuu ku bixiyo cashuurta xaddidaadda ku xusan faqradda hore kana xureyso qofka masuuliyad kasta ha noqoto mid xaadir ah ama mid mustaqbalkaba ah ee la xiriirto bixinta lacagta la bixiyay.

Qod. 80
Masuuliyad wadareedka ee wareejiyeyaasha iyo milkiileyaasha cusub ee hantida maguurtada ah

1. Xaaladaha marka la wareejiyo warshad iyo ganacsi ama gaadiidka loogu adeego bulshada, qofka cusub ee maamulayo wuxuu si wadajir ah mas'uul uu uga yahay cashuurta ku waajibtay ama ay bixiyeen hawlwadeenadii hore; sanadka socdo ee xilliga iibka iyo labadii sano ee la soo dhaafay.

2. Saamayntan marka la eego, waxaa loo qaadanayaa in uu yahay wareejiye qofka isla xaruunta ama qayb ka mid ah ku maamulo ganacsi ama warshadaha wareejiyaha ama iska iibiyaha.

3. Isla xeerarkan ayaa lagu maamulayaa xaaladaha wareejinta hantida maguurtada ah iyo xuquuqda hantida maguurtada ah.

Qod. 81
Mudnaanta cashuuraha tooska ah

1. Deynta dawladda ee canshuuraha tooska ah ee xeerkan ku qoran waxay ka leeyihiin mudnaan dhammaan hantida guurtada ah iyo tan maguurtada ah ee canshuurbxiyaha.

2. Mudnaanta dawladda ee ku xusan faqradda hore marka ay jiraan deymo mudnaan guud iyo mid gaar ahba ku leh hantida deynqabaha, waxaa mudnaanta loo kala siinayaa sida ay mudnaanta u kala leeyihiin, waxaa soo raacaya durbadiiba kharajka cadaaladda ee la xiriiro qaraarrada wax lagu xafido ama xoog wax lagula wareego sida waafaqsan danta deyn bixiyeyaasha.

Qod. 82
Lacagcelin

1. Canshuur bixiyaha oo u caddeeyo xafiiska inuu bixiyay muddo hal sano canshuurteeda oo ah canshuur dakhli aan waajibin ama waajibay lacag yar ay ku waajibtay, wuxuu xaq u leeyahay in lacagtii uu hore u bixiyay in dib loogu soo celiyo.

2. Codsiga lacag celinta waa in la gudbiyaa, iyadoo waqtiga uu ka dhacayo haddii uusan codsanin sannadka labaad gudihiisa sannadka canshuurta la soo celinaayo ay tilmaamayso.

3. Xafiiska, kadib markuu hubiyo sharciyadda codsiga, waxaa looga baahan yahay in uu u gudbiyo Wasaaradda Maaliyadda lixdan maalmood gudahood laga bilaabo taariikhda gudbinta dalabka, soo jeedinta sababaysan ee magdhowga oo ay la socdaan nuqul arjiga ah, nuqul ka mid ah rasiidka soo celinta cashuurta la bixiyay iyo dukumenti kastoo kale oo faa'iido leh.

4. Haddii xafiisku uusan aqoonsaneyn sharcinimada codsiga, wuxuu ku wargelinaa qaraar qoraal ah oo sababeysan oo lagu ogeysiinaayo iyadoo la raacayo qodobbada 9aad iyo 56aad.

Cutubka 2aad
Lacag qaadis khasab ah

Qod. 83
La waregidda khasabka ah

1. Qaadista canshuuraha aan loo bixin qaabkii iyo sidii la sheegay, xafiiska lacagta ee awoodda u leh wuxuu xoog kula wareegayaa, asaga oo ku wargelinaayo ogeysiis ah in deysane uu yahay.

2. Habka la wareegidda khasabka ah waxaa nidaaminayo qodobbada cutubkan.

Qod. 84
Ogaysiiska deyn la daahidda

1. Xafiiska damacsan inuu bilaabo la wareegista khasabka ah ee ka dhanka ah deynqabaha, waa inuu ku wargaliyo, sida iyo qaabka wargelinta ee ku tilmaaman qodobbada 9aad iyo 56aad, ogeysiis ku saabsan sida caadiga ah oo ay ku jiraan tusmo deynta, oo gooni u ah cashuurta, khidmadda dheeriga

ah, magdhowga deyn la daahidda iyo kharashyada iyo casuumaadda in la fuliyo shan maalmood gudahood

2. Haddii ay jirto khatar dib u dhac, xafiiska wuxuu bilaabi karaa fulinta xitaa kahor intaanu dhammaan muddada shanta maalmood ah.

3. Ogaysiiska deyn la daahidda wuxuu leeyahay saameyn fulin buuxda leh wuxuuna noqdaa mid aan dhaqan gelin marka ay dhacayso muddada boqol iyo sideetanka maalmood ah. Xaaladdan oo kale, haddii xafiisku markii dambe rabo inuu bilaabo fulinta, waa inuu ogeysiis cusub siiyaa oo ku saabsan la daahidda.

4. Ogaysiiska la soo daahidda lacag bixinta ma ahan mid baaba' ah ama la baabi'in karo sababaha lagu muujiyey qod. 57 ee qaraarkan awgood.

5. Wargelinta ogeysiiska sidoo kale waa in lala sameeyo qofka kaloo si wadajir ah ula wadaago msuuliyadda ka hor inta aan isaga lagu fulin.

Qod. 85
Qaabka xaraashka

1. Xaraashka hantida guurtada iyo tan maguurtada ah ee deynqabaha, waa u fulin karaa maamulka maaliyadda amarka waaxda gaarsoorka la'aantiis.

2. La wareegidda khasabka ah waxaa lagu bilabaa xaraash oo ka kooban amar la siinayo deynqabaha in uu ka istaago fal kasta oo looga golleyahay in laga saaro damaanadda deynta hantida ku xukuman in lala wareego iyo faa'iidadeedaba.

Qod. 86
Joojinta waxtarka xaraashka iyo baab'inta qoraalka

1. Xaraashku wuxuu noqonayaa mid aan waxtar laheyn marka laga soo bilaabo taariikhda lagu wargeliyay warbixinta qoraalka ah ee ay ka soo wareegto sagaashan maalmood iyadoon la sameyn fulinta xaraashka koowaad.

2. Haddii xaraashka laga diiwaan geliyey diiwaanka dadweynaha ee hantida guurtada ama maguurtada ah, xafiiska, sida ku cad faqradda hore iyo waqti kasta oo ay jirto ka noqosho nidaamka socdo, waa inuu ku codsadaa toban maalmood gudahood in la baab'iyo qoraalka.

Qod. 87
Nidaamka iibinta

Iibinta hantida la xarashay waxaa lagu fuliyaa xaraash dadweyne oo ay sameeyaan xafiisyada ku shaqada leh ee ka tirsan maamulka maaliyadda ogolaansho la'aanta maamulka garsoorka.

Qod. 88
Joojinta dacwadda bixinta deynta

Habka la wareegista hantida way joogsaneysaa haddii deynqabaha ama dhinac saddexaad, wakhti kasta oo ka horeeyo iibka, uu siiyo xafiiska awoodda leh lacagta waajibtay ee la xiriirto deynta cashuurta, dulsaarka, magdhowga deyn la daahidda iyo kharashyada.

Qod. 89
Xuquuqda la wareegidda maamulka maaliyadda ee howgallada fulinta ee hore loo bilaabay

1. Haddii hantida deynqabaha horey loogu bilaabay dacwad kale oo la wareegid ah, xafiisku wuxuu u caddeyn karaa garsooraha fulinta rabitaankiisa ah in lagu wareejiyo deyntii hore.
2. Caddeynta la wareegidda waa in lagu wargeliyaa deymiyaha hore iyo deynqabaha.
3. Haddii toban cisho gudahood oo ka bilaabaneyso malintii la soo ogeysiiyay, deymiyehii hore ama deynqabaha siinin xafiiska canshuuraha canshuurta deynta ah, xafiisku wuxuu ku noqonayaa beddel qaraarrada fulinta oo horey loo bilaabay sida ku xusan qodobbada cutubkan.
4. Xafiisku wuxuu isticmaali karaa xaquuqda qofka uu beddelay ilaa uu ku guuleesto ama loo qoondeeyo.

Qod. 90
Tallaabooyinka lagu fulinaayo canshuur bixiyaha musalafay

1. Xafiisku wuu u sii wadi karaa la wareegidda marka deynsanaha la caddeeyo in uu musalafay ama lagu cadaadiyo tallaabo xaraash maamul oo khasab ah.
2. Si kastaba ha noqotee, tallaabada fulinta ayaa laga yaabaa in ay joojiso Wasaaradda Maaliyadda - Waaxda Canshuuraha – haddii uu codsado xanaaneeyaha musalafaha ama muraadeeyaha shirkadda, ayadoo lagu xiraayo shardiga ah in codsiga laftiisa, uu ansixiyo garsooraha ama, xaaladaha xaraashka maamulka uu khasab yahay, maamulka kormeerayo xaraashka, uu ku xusan yahay ballanqaad ah in uu u shubi doono xafiiska cadadka deyntiisa. '

Qod. 91
Soo dhexgelidda amaahiyeyaal saddexaad

1. Amaahiyeyaasha deynqabaha ee doonayo in ay soo dhexgalaan fulinta xafiiska, waa inay xafiiska ku wargaliyaan kahor taariikhda loo qoondeeyay xaraashka ugu horreeyo, dukumiinti uu ku cad yahay tilmaanta deynta iyo cinwaanka, iyo in ay codsanayaan in ay soo dhexgalaan.
2. Soo dhexgeliddu waxaay siineysaa oo kaliya amaahiyeyaasha xaqa ah in ay ka qayb qaataan qaybinta wadarta lacageed ee laga helay iibka hantida la xaraashay.
3. Amaahiyeyaasha aaminka ah ee soo dhexgalo fulinta kahor taariikhda loo xaddiiday xaraashka ugu horeeya, waxay gacan ka geysanayaan qeybinta qaybta lacageed ee soo hartay kadib marka la qanciyo amaahda xafiiska, amaahiyeyaasha mudnaanta leh iyo amaahiyeyaasha aaminka ah ee si dhakhso leh u soo dhexgalay.

Qod. 92
Bixinta iyo qaybinta qiimaha iibka

1. Qofka qaatay hantida xaraashka oo la baariyay laguna gaday xaraash dadweyne, waa in uu shubaa lacagta waajibtay xafiiska maaliyadda ee awoodda u leh isla seddex malmood gudahood laga bilaabo maalintii la iibiyay.
2. Haddii waqtiga fulinta ay soo dhexgalaan deymiyaal kaloo seddexaad oo ku leh xaq ka badan

ama la mid ah kan maamulka, xafiisku, isaga oo raacayo qaabka wax dhigidda garsoorka, wuxuu dhigayaa lacagta laga helay iibka hantida, wuxuuna u gudbinayaa dhammaan qaraarrada dacwada garsooraha fulinta ee awoodda dhuleed u leh si uu u qaybiyo lacagta la soo dhigay.

3. Haddii inta fulintu socotay aysan soo dhexgalin deymiyeyaal kale, xafiiska wuxuu ka jarayaa lacagta deynta ah ee dawladda iyo kharajka wuxuuna u celinayaa qofka lagala wareegay wixii soo haray, asaga oo siinaayo rasiid lagu lifaaqayo warqadaha dacwada.

Qod. 93
Gudasho la'aanta qofka wax loo xukumay

1. Haddii qofka wax loo xukumay gudanwaayo waajibaadkiisa muddada ku xusan faqradda koowaad ee qodobka hore, xafiisku wuxuu warqad wargelin kadib, uu cadeynayaa in uu ka dhacay wixii loo xukumay, waayid, ciqaad maamul awgeed, debaajigii uu dhigay, wuxuuna amrayaa xaraash cusub.
2. Qiimaha bilowga ah ee xaraashka cusub waxaa lagu xaddidayaa qaab u dhigmo qaabkii hantidii la xukumay oo kale. Haddii, si kastaba ha noqotee, qiimaha laga helay xaraashka cusub oo loo geeyay dibaajigii lala wareegay, uu ka yaraado gudasho laa'aanta qofkii loo xukumay waa in uu bixiyaa faraqa.

Qod. 94
Ka dhaafida canshuurta ee dukumiintiyada la xiriira howlaha fulinta

1. Dhammaan qaraarrada, shahaadooyinka, warqadaha lacagaha, iyo liisaska dukumiintiyada iyo diiwaangelinta la xiriiro hantida la tilmaamay, laga codsaday xafiisyada maaliyadeed munaasabadda iyo natiijada ka dambeyso dacwada fulinta, waa laga dhaafay dhammaan canshuur kasto, canshuur ama xaq, cashuur dawladeed iyo dawladda hoose.
2. Xaraashka waxaa si bilaash ah loogu diiwaan galiyaa diiwaannada ku xusan faqradda hore.

Qod. 95
Is-hortaagga qaraarrada maamulka

Qaraarrada fulinta waxaa laga soo jeedin karaa, ayadoo la marsiinaayo xafiiska awoodda u leh , is-hortaag sababeysan oo laga diiwaan galiyay Wasaaradda Maaliyadda – Qaybta Canshuuraha -, cashuur bixiyaha, la-amaahdayaasha oo wada jira, lammaanaha iyo ehelka iyo wixii la mid ah ilaa heerka saddexaad ee cashuur bixiyuhu ama qofka la shaqeeya, iyo sidoo kale marka dacwadaha lagu qaado sida tooska ah oo iyaga ka dhanka ah masuul ka ah bixinta cashuurta, maamulayaasha iyo khariidadaha maaddooyinka ee cashuurta laga qaado iyada oo lagu saleynayo miisaaniyadda.

Qod. 96
Is-hortaagga dadka kale

1. Qofka seddexaad ee ku sheegta inuu ku leedahay hanti ama xuquuq kaloo dhab ah ee hantida la xaraashay, wuxuu soo jeedin karaa, asaga oo soo marayo xafiiska awoodda u leh, is-hortaag sababeysan oo laga diiwaan galiyay Wasaaradda Maaliyadda - Waaxda Canshuuraha - kahor taariikhda loo qoondeeyay xaraashka tirsigiisi koowaad.
2. Is-hortaaggu ma soo jeedin karo:

a) afada / seyga / iyo qaraabada iyo wixii la mid ah ilaa heerka saddexaad ee cashuur bixiyaha iyo la-amaahdayaasha, hadba sida ay u quseyso alaabta guryaha oo ku jiro guriga uu degan yahay deynqabaha, had iyo jeer, taas oo aan ka imaanayn hanti lagu soo qaatay hibo ee qaraar hore oo ka horeeyay keenista cadeynta ama wargelinta ogeysiiska xaqiijinta;
b) dadka dakhligoodu, si loo caddeeyo loona qiimeeyo, lagu daray ama la mid noqdeen kuwa cashuur bixiyaha deynqabaha ah.

3. Qofka saddexaad ee wax durayo kuma caddayn karo markhaati xaqa uu ku leeyahay hantida la xaraashay.

Qod. 97
Qaraarka maamulka maaliyadda iyo hakinta dacwadda fulinta

1. Xafiiska awoodda u leh wuxuu u gudbinayaa Wasaaradda Maaliyadda - Waaxda Canshuuraha – toban maalmood gudahood markii la soo gudbiyay is-hortaagga la soo saaray sida waafaqsan qodobbada 95 iyo 96, asaga oo soo raacinaayo sida ay wax ula muuqdaan.
2. Wasaaradda Maaliyadda - Waaxda Canshuuraha - ayaa go'aan ka gaareysa soddon maalmood gudahood, iyo go'aanka la daahiddana waxay ka soo saai kartaa go’aan sababeysan, oo ay ku amreyso joojinta ama hakinta dacwadda fulinta.
3. Qaraarrada waaxda cashuuraha ayaa ah mid kama dambeeys ah, waana la duri karaa ayada oo loo marayo maxkamada sare, lana raacayo muddada iyo qaabka sharcigu uu farayo.

Qod. 98
Tallaabada garsoorka

Dadka ku tilmaaman qodobbada 95 iyo 96 oo isu arko in dhibaato ay ka soo gaartay dacwad fulin ah uu soo dhaqaajiyay xafiiska, waxay uga dacwoon karaan maxkamadda, ka dib marka ay soo dhamaystiran fulinta lafteeda, ayada oo ujeddadu ay tahay oo kaliya magdhowga waxyeelada.

Qod. 99
Xaraashida hantida guurtada ah

1. Waa la xaraashi karaa dhamaan hantida guurtada ah ee deynqabaha marka laga reebo hantida soo socoto:
   a) waxyaalaha muqaddaska ah iyo waxayaabaha loo adeegsado cibaadada;
   b) Faraantiga arooska, dharka, firaashka, sariiraha, maacuunta guriga iyo jikada oo lama huraanka u ah deynqabaha iyo xubnaha qoyska oo wada deggan;
   c) Alaabooyinka iyo shidaalka lagama maarmaanka u ah dayactirka muddo bil ah ee deynqabaha iyo dadka reerka oo wada nool;
   d) Qurxinta illaa qiimaha.
2. Waxaa kaloo la xaraashi karaa miraha ka soo galo hanti beereed ee deynqabaha xitaa haddii hantida lafteeda la kireysto..
3. Xafiisku waa inuu ka waantoobo xaraashidda ama ka joogsadaa in uu damco xaraash marka la cadeeyo in hantidaasi dad kale oo ka duwan deynqabaha ay leeyihiin iyo dadka lagu tilmaamay faqradda labaad ee qod. 96. Cadeyntaas waa in la bixiyo oo kaliya ayadoo la hayo dukumiintiyo ama qaraar guud ama qoraal gaar ah oo muujinayo xaqiiqda lehna taariikh sugan oo ka horeyso keenista caddeynta ama wargelinta ogeysiiska qiimeynta.

4. Xafiiska dacwadda wado wuxuu sii hayn karaa hantida la xaraashay ama, ikhtiyaarkiisa, ugu aamini karaa in uu hayo isla deynqabaha, ama dhinac kale oo saddexaad ama Guddoomiyaha Degmada.

5. Xafiisku waa inuu soosaaro warbixin ku lifaaqan xaraashka taas oo uu ku bixinayo ficil ah amar reebitaan la xiriira sida ku xusan qod. 85, wuxuuna ku sharxayo warbixinta xaraashyadii horey loo saaray asaga oo qiyaas ahaan goynayo qiimaheeda. Wargelinta, marka xaraashka uu goob jog ka noqonayo deynqabaha ama qareenkiisaa uu soo xaadiro, waxaa la fulinayaa ayadoo loo gudbinayo isla nuqul ka mid ah warbixinta.

Qod. 100
Ogeysiiska iibka hantida guurtada ah

1. Si loo sii wado iibinta alaabada la xaraashay, xafiiska waa in uu ku dhejiyo dhismahooda iyo in uu ka diiwaangeliyo xafiisyada 'degmo', shan maalmood oo isku xiga, kahor taariikhda loo qoondeeyay xaraashka ugu horreeyo, qiimaha salka ah ee lagu cadeeyay warbixinta xaraashka lifaaqa ah, tilmaanta maalinta, saacadda iyo meesha koowaad iyo labaad ee xaraashka uu ka dhacayo.

Qod. 101
Ku gadid xaraash hanti maguurto ah

1. Xaraashka waxaa gudoominaayo masuulka xafiiska fulinaayo ama sarkaal uu u xilsaartay.

2. Xaraashka koowaad ma dhici karo ka hor inta uusan dhicin waqtiga tobanka maalmood ah oo laga soo bilaabayo maalinta la xaraashay hantida, marka laga reebo haddii aan hantida loo cabsaneynin in ay waxyeelowdo ama ay u baahan tahay hantida in la xafido ama la keydiyo.

3. Xaraashka labaad ma dhici karo isla maalinta loo xaddiday xarashka hore. Hantida la xaraashay, marka laga reebo alaabada qiimaha leh, waa laga gedi karaa qofka ugu qiimo fiican oo ugu sicir badan oo qiimihiisu uusan ka hooseynin nuska sicirka saldhigga ah.

4. Haddii xataa xaraashka labaad hantida la gadan waayo, xafiiska fulinaayo, markuu oggolaansho ka helo waaxda canshuuraha, wuxuu ku talaabsanayaa in uu ku gado asaga oo wada hadal gaar ah ka gelaayo ayada oo sicirka aan la xaddideynin.

Qod. 102
Xaraash dad kale loo sameeyay

1. Haddii qofka seddexaad, ee xaraashka loo fuliyay, uu caddeeyo ama loo caddeyo in uu yahay milkiilaha hanti uu leeyahay deynqabaha, xafiisku wuxuu ku talaabsanayaa iibinta hantidaas sida waafaqsan qodobbada cutubkan.

Qod. 103
Xaraashka ijaarka iyo kirada

1. Warbixinta xaraashka ijaarka ama kirooyinka oo ku waajibay dadka saddexaad ee deynta ku leh, waxaa ku jira amar ah in ijaartaha ama kiraystaha uu si toos ah u siiyo xafiiska ku hawlan ijaarka ama kirooyinka, muddo toban maalmood gudahood laga bilaabo maalinta ogeysiiska iyo kirooyinka ama ijaarradu inay kala dhacayaan, waqtiga loo cayimay ilaa loo tartamo amaahda dawladda.

2. Haddii ay dhacdo in aan la fulinin amarka bixinta, waxaan si toos ah loogu fulinayaa qaybta saddexaad.

Qod. 104
Xaraashka hantida maguurtada ah

1. Xafiisku wuu sii wadayaa xaraashka hantida maguurtada ah ee deynqabaha marka ay muuqato in aan lagu guuleysan ama aysan ku filneyn in lagu fuliyo hantida guuritaanka ee isla deynqabaha.
2. Fulinta hantida maguurtada ah waa la oggol yahay xaaladaha ay jirto masuuliyad wadareedda ku xusan qod. 80, inta ku xaddidan canshuurta waajibtay oo wareejinta lahaanshaha ay dhacday iyo labadii sano ee la soo dhaafay.
3. Xaraashka magurrtada waxaa lagu fuliyaa ayadoo la qoraayo ogeysiiska iibka ah ee lagu sheegay qodobka soo socda iyo ku wargelintiis deynqabaha.

Qod. 105
Ogaysiiska iibinta hantida maguurtada ah

Ogeysiiska iibinta maguurtada waa inuu lahaadaa:

a) xogta guud ee qofka deynta lagu leeyahay;
b) Tilmaanta maguurtada, sida ay yihiin iyo inta ay le'eg yihiin, meesha ay ku yaalliin iyo saddex dhinac oo xuduudahooda ah;
c) maalinta, saacadda iyo goobta xaraashka koowaad, labaad iyo seddexaad oo ay ugu yaraan toban maalmood u dhaxayso labada hore iyo soddon maalmood inay u dhexeeyso kan labaad iyo kan saddexaad;
d) qaddarka deynta dawladda ee loo kala saaray canshuurta, bixinta dulsaarka, bixinta canshuurta la daahidda iyo wixii kharashaad ah ee horey u bislaaday;
e) sicirka saldhigga u ah xaraashka waxaa lagu go'aamiyaa warbixinta khabiiro ay soo diyaarisay maamulka maaliyaddu;
f) Cabbirka ugu yar ee lagu kordhin karo qiimaha lacageed ee sicirka xaraashka lagu bixiyo;
g) digniinta ah in kharajka iibka iyo culeyska canshuuraha ee la xiriiro wareejinta waxaa bixinaayo qofka loo xukumay;
h) xaddiga lacagta dibaajiga ah oo la mid ah boqolkiiba toban qiimaha aasaasiga ah iyo muddada ay tahay in ay bixiso kuwo ugu sicir badan;
i) amarrada la xiriira qod. 85.

Qod. 106
Baahinta iyo wargelinta ogeysiiska iibka hantida maguurtada ah

1. Ogeysiiska iibka waa in uu dhegganaado ugu yaraan labaatan maalmood inta uusan dhamaanin ka hor waqtiga loo xaddiday xaraashka hore, meel ka mid ah meelaha xafiiska hawsha wado iyo looxa ogeysiiska ee xafiisyada degmooyinka, iyo, haddii ay timaaddo baahi, waxaa lagu baahin karaa wargeysyada ama waxkasta oo kale ee wax lagu baahin karo.
2. Ogeysiiska waa sidoo kale lagu wargeliyo, ugu yaraan toban maalmood ka hor dhammaadka

muddada loo cayimay xaraashka koowaad ee demiyeyaasha xaqa mudnaanta ku leh hantida maguurtida ah ee la xaraashay kaliya natiijooyinka shahaadooyinka iyo liisaska uu soo saaray xafiiska fulinaayo iyadoo la raacayo qod. 94.

3. Xafiiska fulinaayo waa in uu mar kastaba weydiisto caddeynta diiwaangelinta iyo qoraallada ku saabsan hantida la xaraashayo.

Qod. 107
Ku gedista xaraash dadweyne ee hanti maguurtada ah

1. Xaraashka waxaa gudoomiya sarkaal wakiil ka ah Waaxda Canshuuraha ama mulkiilaha xafiiskii hore.
2. Guddoomiyaha degmada ama wakiilkiisa ayaa saacidaya oo diyaarinaya qoraalka.
3. Haddii iibku uusan dhicin wareegga koowaad sababtuna tahay qiimo wax ku ool ah oo la waayo, xaraashka labaad ayaa lagu fuliyaa maalinta loo qoondeeyay ogeysiiska iibka iyadoo qiimaha seddex dalool hal hoos loo dhigaayo sicirka salka, si waafaqsan qod.105, xarafka e);
4. Haddii iibku uusan suurtogelin xataa xaraashka labaad, waxaa lagu fulinayaa xaraash saddexaad, kadib markii ay soo oggolaato waaxda canshuuraha, isla markaana la dhimayo boqolkiiba konton qiimaha salka aasaasiga ah iyadoo la raacayo qod. 105, xarafka e);
5. Haddii xataa marka xaraashka seddexaad uu yeesho natiijo xun, hantida waxaa loo wareejinayaa sharci ahaan Dawladda waxaana loogu wareejinaayaa qiimo hoose ee u dhexeeya qiimaha salka ee sicirka xaraashka iyo isugeynta tirada guud ee amaahda.
6. Warbixinta natiijadeedu xun tahay ee xaraashka saddexaad, oo ay weheliso rukhsada Waaxda Canshuuraha, waxay u tahay cinwaan rasmi ah ee fulinta hantida iyo sidoo kale cinwaan la xiriira diiwaan-gelinta guryaha iyo diiwaangelinta.

CINWAANKA 5AAD
Ciqaabaha

Cutubka 1aad
Ciqaabaha inta lagu gudajiro baaritaanka

Qod. 108
Ka Baaqsashada caddeynta

1. Cid kasta ooy waajib ku tahay, sida ku xusan qodobbada dekreetadan, ka baaqsado in uu soo gudbiyo caddeynta dakhligiisa, waxa ku ciqaabay ganaax u dhexeeyo Sh.So 200 illaa Sh.So 2,000, waxaa la qaadayaa canshuur dheeraad ah oo la mid ah canshuurta waajibka ah.
2. Ganaaxa waa la labanlaabayaa haddii ay dhacdo ku noqosho waa la seddex jibaarayaa haddii ay dhacdo ku soo noqnoqosho.

Qod. 109
Caddeynta lala soo daahi

Qofkii, isagoo ay waajib ku tahay, sida ku xusan qawaaniinta wareegtadan, keeno caddeynta waqti dambe ee hal bil gudaheed ah oo ka bilaabaneyso marka ay dhammaato muddadii loogu cayimay

qodobbada 27 iyo 35 wuxuu bixinaayaa canshuur dheeraad ah oo u dhiganto lix meelood ee cashuurta waajibtay.

Qod. 110
Caddaymo aan daacad laga ahayn

1. Qof kasta oo caddeeyo dakhli ka hooseeyo kan sida hufan loo hubiyay, waxaa lagu soo oogaa oo kaliya dulsaar u dhigma farqiga u dhexeeya canshuurta waajibtay iyo tan la caddeeyay.
2. Canshuurta dulsaarka ah ma la dabaqayo haddii farqigu uu ka yimid qiimeyn khaldan oo ku saabsan oggolaashaha kharashyada, khasaaraha, ajuurada sanadlaha ah, culeysyada, iyo ka-goynta kale.

Qod. 111
Ciqaab dhimis

Markii qiimeynta habraaca ama sixitaanka la qeexo ayadoo loo hogaansamayo sida ku xusan qod. 54 ka hor intaan xukunku dhicin, ama cashuur bixiyuhu uu ku guuldaraysto inuu diido qiimeynta xafiiska, waxaa la raacayaa qawaaniinta soo socoto:

a) canshuur kordhinta ee ka baaqsashada cadeynta oo lagu xusay qod. 108 waxaana la yareeynayaa lix meelood meel canshuurtii waajibtay.

Dambiga ka baaqsashada cadeynta ee ku xusan isla qodobkan lagu sheegay way baaba'aysaa;

b) canshuur kordhinta caddeynta aan aaminka lagu qabin ee ku xusan qod. 110 waxaa la dhimayaa lix meelood meel farqiga u dhexeeya canshuurta waajibtay ama, xaaladaha niyad wanaagsan ay jirto, in gabi ahaanba la joojiyo.

Qod. 112
Khiyaanada cashuurta

Qof kasta, asagoo ulajeeddadiisu tahay inuu ka dhuunto ama uu ku kalifto dadka kale inay ka dhuuntaan canshuurta dakhliga ah, oo ku muujiyo xisaabaadkiisa deyn bixinno aan jirin, ama ka tago diiwaangelinta hantida soo saarista ama caddeynta maaliyadeed , diiwaangeliyo deyn aan jirin, beddelo qoraallo ama dukumiintiyo xisaabeed, galo falal kaloo khiyaano ah, waa lagu ciqaabayaa, haddii uusan dambigu u ahayn dembi aad u culus, xabsi illaa hal sano ah ama uu la socdo ganaax Sh.So 1000 ilaa 10,000, ama labadaba ciqaaba iyada oo aan laga hor tagin ciqaabta lagu sheegay qodobbadii hore.

Qod. 113
Ka gaabinta u hogaansanaanta codsiyada ama amarrada xafiiska cashuuraha

Ciddii u hoggaansami waydo awaamiirta la bixiyay ama codsiyada uu u soo gudbiyay (xafiiska cashuuraha tooska ah ama garsooraha, iyadoo la adeegsanayo mid ka mid ah awoodaha lagu sheegay qod. 58, waxaana lagu ciqaabayaa ganaax Sh.So. 50 illaa Sh.So. 500.

Qod. 114
Ka gaabinta inaad la socodsiiso faahfaahinta heshiiska, qandaraas bixinta, sahay iyo xog kale ama liisaska

1. Saraakiisha Dawladda iyo Maamulada Degmooyinka, wakiillada hay'adaha dowladda iyo kaaliyeyaasha maxkamadaha oo ka gaabiyo, iyagoo gudanaya howlahooda, fulinta waajibaadkooda ku xusan qod. 59, waxaa lagu ciqaabayaa ciqaab maamul oo u dhexeeyo Sh.So.100 illaa Sh.So 400, ayada oo aan nacayb lahayn ciqaabaha anshaxa iyo haddii uusan falku dembi ahayn.
2. Ciqaabta maamulka waxaa lagu soo saaraa wareegtada Wasiirka Maaliyadda.

Cutubka 2aad
Ciqaabaha inta lagu gudajiro ururinta

Qod. 115
Caddeynta musalifnimo ee deynta canshuurta

1. Deynta cashuurta dakhliga waxaa loo tixgeliyaa ganacsi, marka la eego caddeynta musalifnimada, markii cashuur bixiyuhu ku xadgudbo bixinta cashuurta la xiriiro hawlihiisa ganacsi ama warshadeed.
2. Xaaladaha noocaas ah, ku dhawaaqidda musalifnimada waxaa lagu sameeyaa oo keliya codsi ka yimaada maamulka maaliyadeed.

Qod. 116
Joojinta hawlaha

1. Qof kasta oo ku shaqeysta xirfad, farshaxan ama howl kasta oo kale oo faa’iido leh, ku xiran ruqsad howleed ama in laga diiwaangeliyo diiwaanka xirfadlayaal ah, bixinkari waayo canshuurta, waxaa looga joojinaya hawlaha uu ku isticmaalo qaraar uu soo saaro maamulka awoodda u leh.
2. Cayrinta waxaa codsaday maamulka maaliyad wuxuuna soconayaa illaa bixinta la bixinayo

Qod. 117
Ciqaabta qofka deynta bixinkari waayo

1. Qofkii bixin waaya cashuurta soddon maalmood gudahood waxaana lagu ciqaabayaa ganaax Sh. So 10 illaa Sh.So. 1000.
2. Canshuurbixiyaha oo ku guuldareysto bixinta deynta, kaasoo, si uu uga dhuunto bixinta uu ku sameeyo hantidiisa ama hanti dad kale, falal beenabuur ah ee ka dhigaayo, mid gebi ahaan ama qayb ahaan aan waxtar u lahayn fulinta qasabka ah ee xafiiska cashuuraha, waxaana lagu ciqaabay xarig ilaa lix bilood ah.
3. Qodobbada faqradaha horreeyay waxaa la dabaqaa iyada oo aan laga hor imaanaynin qodobbada ku xusan faqradaha hore ee 115 iyo 116.
3. Cashuur bixinta lala soo daaho iyo kharashaadka waxay baabi'inayaan kaliya dambiga lagu sheegay faqrada koowaad ee qodobkan.

Qod. 118
Masuuliyadaha muraadeeyaha (qof u xilsaaran hawl)

1. Muraadeeyeyaasha dadka cashuurta laga qaadi karo iyada oo lagu saleynayo miisaaniyad maaliyadeed ee aan fulinin waajibkooda ah bixinta canshuurta ku waajibtay wakhtiga la muraadeynayo iyo wakhtigii ka horeeyay, ayagaa mas'uul ka ah bixinta isla canshuurta.
2. Qodobka ku xusan faqradda hore waxay sidoo kale quseeyaan maamuleyaasha xafiiska ka hawgalayo waqtiga la baabi'inayo shirkadda ama hay'adda haddii aan loo magacaabin muraadeeyaal.

Cutubka 3aad
Qodobbada guud

Qod. 119
Canshuurta dulsaarka ah

Canshuurta dulsaarka ah ayaa la dabaqaa isla markaana waxaa qaado xafiiska cashuuraha ama qaybta canshuuraha ee gobollada kuwaas oo ku wargaliya cashuur bixiyaha ogeysiiska qiimeynta canshuurta ama ogeysiis gaar ah.

Qod. 120
Dabaqidda ciqaabaha

Dabaqidda ciqaabaha waxaa habeeynayo sharciga lambar 12 ee 1 Agoosto, ee qiimeynta iyo cadaadiska ku xadgudubka sharciyada maaliyadeed.

Qaybta 2aad
Canshuurta ku Saabsan Hantide Shirkadda

Qod. 121
Degaanka cashuurta

Canshuuraha hantida shirkaduhu waa la dabaqaa haddii shuruudeheeda ay ka dhacaan dhulka Jamhuuriyadda.

Qod. 122
Shuruudaha cashuurta

Shuruudaha cashuurta waa lahaansho hanti cashuur laga qaadi karo qofka iska leh.

Qod. 123
Qofka cashuurta laga qaado

Dadka cashuur laga qaadi karo, xitaa haddii laga dhaafo cashuurta dakhliga, waa dhammaan dadka sharciga ah ee la cashuuri karo iyada oo lagu saleynayo miisaaniyadda, iyo sidoo kale

wakaaladaha, shirkadaha iyo ururrada shisheeye ee ka shaqeeya dhulka Jamhuuriyadda oo ku leh hay'ad joogto ah.

Qod. 124
Ujeeddada cashuurta

1. Hantida la cashuurayo, hadafka cashuurtu wuxuu ka kooban yahay wadarta qodobbada soo socda:
    a) raasumaalka la diiwaan galiyay ayna bixiyeen shirkaduhu ama hantida saafiga ah ee hay'adaha kale, oo ka dhashay miisaaniyadda iyo xisaab celinta;
    b) Kaydka caadiga ah iyo kuwa aan caadiga ahayn ee dabiiciga ah, oo ka dhashey miisaaniyad maaliyadeed ama xisaab celin, loogu talagalay in lagu daboolo culeyska ama kharashyada gaarka ah iyo waajibaadka iyo iyada oo la door bidaayo dhinacyada saddexaad;
    c) Faa'iidooyinka sanadkii hore, horay loo sii wado,
2. Isugeynta lagu muujiyey faqradda hore, ayaa laga goynayaa khasaaraha sanadihii.
3. Marka laga hadlayo hay'adaha, shirkadaha iyo ururrada shisheeye, hantida canshuurta laga qaadi karo waxay ka kooban tahay dhammaan hantida loogu talagalay hawlgallada dhulka Jamhuuriyadda, ama hantida ay ku shaqeyso haddii tan ay ka sarreeyso kuwii loogu talagalay. Hantida anshuur laga qaadi karo, xaaladaha noocaas ah, kama yaraan karto waligeed dakhliga canshuurta laga soo qaado ee 100X10.

Qod. 125
Heerka cashuurta

Canshuurta waxaa laga rabaa 0.50 boqolkiiba hantida la canshuurayo, waxaa lagu go'aamiyaa si waafaqsan qodobka hore.

Qod. 126
Sanad cashuureed

1. Sannad cashuureedku wuxuu bilaabmayaa 1 Janaayo wuxuuna dhammaadaa 31 Disembar ee sannad kasta.
2. Sanadkastoo cashuur ah, cashuurtu waxaa lagu dabaqaa:
    a) hantida cashuurta laga qaadi karo ee ka dhalatay miisaaniyadda ama xisaab celinta la soo xiray taariikhda Diseembar 31 ee sanadkii ka horeeyay sannadka cashuuraha;
    b) hantida canshuurta laga qaadi karo ee ka dhalatay miisaaniyadda iyo xisaab celinta qoraallada maaliyadeed ama warbixinnada la xirayo Diseembar 31 isla sannad cashuureedka

Qod. 127
Ka dhaafid

1. Waxyaabaha soo socdaa waa laga dhaafay cashuurta:
    a) iskaashatada shaqada iyo bulshada macaamiisha haddii ay toosan yihiin oo ay ku dhaqmaan mabaadii'da iyo qawaaniinta wada noolaanshaha;

b) Maamulada Dawladaha Hoose, Rugta Ganacsiga iyo shirkadaha dowladda iyo kuwa dowladaha hoose oo sida dhabta ah u maareeya, nidaam wakaalad madax banaan ah, adeegyada danaha guud;
c) Hey’adaha shuraako ku ah hagaajinta, wanaajinta, waraabinta iyo hawlaha biyaha;
d) Howlaha muqaddaska ah, macaahidda diinta iyo hay'adaha dadweynaha amniga bulshada iyo kaalmada, iyo sidoo kale hay'adaha kale ee sadaqada bixiya iyo dareenka;
e) Hey’adaha waxbarasho ee aan macaash doonka ahayn;
f) Hay'adaha, shirkadaha iyo hay'adaha oo cashuuraha looga reebay sharci iyo heshiis caalami ah.

2. Waa laga saaray reebitaanka dhammaan howlihii ay u fuliyeen, ayagoo faa'iido doon ah, hay'adaha ku xusan faqradda hore.

Qod. 128
Baaq, qiimeyn, dacweyn, aruurin iyo ciqaab

Marka la eego ku dhawaaqidda hantida la cashuurayo, qiimaynta iyo ciqaabaha iyo ganaaxyada maamulka, waxaa lagu dabaqi karaa, qawaaniinta lagu sheegay qaybta hore ee sharcigan canshuuraha toosan.

Qaybta 3aad
Canshuurta Gowraca Xoolaha

Qod. 129
Deganaanka cashuurta

Canshuurta gawraca xoolaha ayaa la qaadayaa haddii shardiga uu ka dhaco dhulka Jamhuuriyadda.

Qod. 130
Shuruudaha cashuurta

Shuruudaha waajibinayo cashuuraha waa gowracidda xoolaha ee qofka cashuurta laga qaado.

Qod. 131
Qofka cashuurta laga qaado

Qofka cashuurta laga qaado waa mulkiilaha ama hayadaha xoolaha la gawracay.

Qod. 132
Ujeeddada iyo heerka canshuurta

Ujeeddada canshuurta xoolaha la gawracay, sidoo kale loo gawracay ujeedooyin warshadeed, waxaa loo raacayaa heerka sicirka hoos lagu muujiyay:
- Lo'da iyo fardo: madax kasta…………. . . Sh.So 2
- Geela: madax kasta…………. . . …………Sh.So 5

- Idaha iyo riyaha: madax kasta……….. . .....Sh.So 0.50

Qod. 133
Canshuur uruurinta

1. Canshuuraha waxaa aruuriya maamulada dawladaha hoose ee degmooyinka oo ay weheliso canshuurta gawraca, waana in bil walba loo wareejiyo, ka dib marka la bixiyo risiidhada caadiga ah, xafiiska canshuuraha tooska ah ama waaxda canshuuraha ee gobolka ama xafiisyada ee degmada.
2. Maamulada dawladaha hoose ee degmadu waxay xaq u leeyihiin lacag cayiman oo u dhiganta 2% canshuurta la soo aruuriyay, lagana jaro marka la sameynayo wareejinta billaha ah ee lagu xusay sadarka hore.

Qod. 134
Ciqaabaha

1. Haddii uu dhaco gowrac aan sharci aheyn ama aan la bixin cashuurta, qofka canshuurta ku waajibtay waxa loo baahan yahay in uu bixiyo cashuurta uu la baxsaday, iyo dulsaar la mid ah isla cashuurta lafteeda, iyada oo aan loo eegin ciqaab kasta oo lagu xusay sharciyada gaarka ah.
2. Canshuurta dul saarka ah waa in lala qaado canshuurta.

Qaybta 4aad
Xeerka Guud iyo kuma kala Guurka ah

Qod. 135
Heshiisyada caalamiga ah si looga fogaado canshuur labalaab

Dowladda Jamhuuriyadda waxay la jaan qaadi kartaa Dawlado dalal kale, ayadoo shuruud looga dhigayo isu soo celinta, heshiisyada caalamiga ah ee looga golleeyahay in laga fogaado labajibaarka cashuuraha tooska ah.

Qod. 136
Canshuurdhhaf boostada

Xiriirka waraaq isdhaafsashada ee ka dhexeeya mas'uuliyiinta maamulka maaliyadeed iyo xafiisyada dawladda iyo canshuur bixiyeyaasha, oo lagu fulinayo danta gaarka ah ee adeegga, waxay ku dhex wareegi kartaa lacag la'aan haddii ay wadato sumadda, shaabad ama astaanta ay siisay maamulka xafiiska boostada.

Qod. 137
Sirta xafiiska

Waxaa loo ictibaarayaa xadgudub sir xafiiseed wixii macluumaad ama isgaarsiin ah ee ku saabsan qiimeynta iyo khilaafaadka la xiriira, oo la bixiyay iyada oo aan amar garsoor lahayn, shaqaalaha maamulka dhaqaalaha, lana siiyay dad ka baxsan isla maamulka laftiisa, oo aan ka ahayn cashuur bixiyuhu ama wakiilkiisa.

Qod. 138
Fidinta dacwooyinka fulinta cashuuraha Dawladda iyo dacwadaha socda taariikhda dhaqangalka sharciga canshuuraha toosan.

Habka fulinta oo lagu sheegay qeybta 1aad, cutubka 2aad, cinwaanka 4aad, oo lagu fidiyay dhammaan canshuuraha Dawladda iyo dacwooyinka socdo taariikhda dhaqan galka sharciga canshuuraha toosan.

Qod. 139
Awoodda xeer dejinta iyo liiska canshuur bixiyeyaasha

1. Wasiirka Maaliyaddu wuxuu awood u leeyahay inuu soo saaro xeerar ku saabsan hirgelinta sharciga cansuurta toosan iyo sahaminta dhismayaasha iyo dhismayaasha kale ee derbiyada ah.
2. Wasiirka maaliyadu waa inuu baahiyo sanad kasta liiska canshuur bixiyeyaasha iyo dakhliga la caddeeyay iyo xaddiga canshuurta laga leeyahay.

Qod. 140
Burinta ka dhaafista dhismooyinka

1. Waa la buriyay ka dhaafista guud iyo mid tartiib ah intaba ee la ogolaaday, iyadoo la raacayo qod. 16 ee Sharciga lambar 15 ee 16 Noofambar 1957, ee dhismayaasha cusub ee la dhisay iyo kordhinta iyo kor u qaadista dhismayaasha jira.
2. Mulkiileyaasha dhismayaasha loo oggolaaday ka dhaafista way ka dheceysaa ka dhaafista marka laga soo bilaabo 1-da Janaayo 1966.